

Samen voor succes in armoedebestrijding: Almere

*Onderzoek en advies in het kader van de Nederlandse
Stedenestafette 2010*

Marian van der Klein
Jessica van den Toorn
Rob Lammerts

Oktober 2010

Inhoud

1	De Stedenestafette in Almere	5
1.1	De Stedenestafette	5
1.2	Leeswijzer	5
1.3	De manifestatie van Almere	6
2	De minima en inkomensondersteuning in Almere	7
2.1	Kerncijfers over de gemeente	7
2.2	De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld	8
2.3	Wie zijn de minima in Almere?	9
2.4	De regelingen voor minima	10
3	Armoedebeleid in Almere: gemeente en maatschappelijke organisaties	13
3.1	Inzet van de gemeente	13
3.2	Inzet van de maatschappelijke organisaties	17
3.3	Minima over het minimabeleid	19
3.4	Mooie projecten voor de minima	21
4	Samenwerken aan armoedebeleid in Almere	23
4.1	Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van de minima	23
4.2	Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat	23
4.3	Samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke organisaties	26
4.4	Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling	28
4.5	Lokale samenwerkingsverbanden	29
5	Versterking van de lokale sociale agenda in Almere	31
5.1	Respons op de vragen van de gemeente Almere aan het veld	31
5.2	Wensen voor de lokale sociale agenda	32
5.3	Wij willen meer samenwerken	32
6	Samen verder werken aan succes: conclusie en aanbevelingen	35
6.1	Samenvattend	35
6.2	Gezamenlijke beleidsvoorbereiding op thema	36
6.3	Formele inbedding van samenwerking - intern en met externen	37
6.4	Doelgroepen bereiken: samenwerken rond oudere minima	38
7	Literatuur en documenten	39
Bijlagen:		
1	Wensen voor de lokale sociale agenda	41
2	Over het onderzoek in Almere	43

1 De Stedenestafette in Almere

1.1 De Stedenestafette

2010 is het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting en Nederland doet mee. Armoede en sociale uitsluiting zijn ook in Nederland hardnekkige fenomenen die, volgens Europese cijfers, ongeveer 10% van de bevolking raken. Het tegengaan van armoede en uitsluiting gebeurt vooral lokaal. Het huidige beleid is steeds meer gericht op het doorbreken van afhankelijkheid en het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid.

Op initiatief van MOVISIE en het Verwey-Jonker Instituut is er dit jaar een Stedenestafette: 23 gemeenten zullen elkaar het stokje doorgeven om aandacht te creëren voor armoede in Nederland. Lokale initiatieven krijgen door de Stedenestafette meer bekendheid, gemeenten kunnen van elkaar leren, en op lokaal niveau wordt de samenwerking tussen verschillende partijen versterkt. Als deelnemer aan de Stedenestafette organiseert Almere in 2010 een lokale manifestatie en maakt de gemeente met betrokkenen bij het armoedebeleid een lokale sociale toekomstagenda. Het gaat in de Stedenestafette om versterking, vernieuwing en verbetering van de lokale samenwerking ten behoeve van de minima. Aan het eind van het jaar zal de opbrengst van de Stedenestafette gepresenteerd worden aan landelijke en Europese overheden en organisaties.

In dit kader heeft het Verwey-Jonker Instituut een onderzoek uitgevoerd naar de samenwerking op het gebied van armoede en sociale uitsluiting in de gemeente Almere. Voor dit onderzoek is bestaand onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd, zijn beleidsdocumenten bestudeerd, zijn er interviews gehouden met drie belangrijke spelers in de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders) en met drie vertegenwoordigers van de minima, en is een digitale enquête onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties uitgezet (zie Bijlage 2 voor meer details over het onderzoek). De resultaten van dit onderzoek zijn verwerkt tot dit rapport.

1.2 Leeswijzer

In dit rapport brengen we het beleid en de praktische initiatieven rond armoede en sociale uitsluiting in Almere op hoofdlijnen in kaart. Er zijn zes hoofdstukken, opgebouwd uit een aantal korte paragrafen. Voor de andere gemeenten die deelnemen aan de Stedenestafette zal het rapport op dezelfde manier worden opgezet. De citaten in de tekst zijn afkomstig uit de interviews en de enquête. Het eerste hoofdstuk is de inleiding, met informatie over de manifestatie. Hoofdstuk 2 concentreert zich op de vraag wie de minima in Almere zijn en hoe hun inkomensondersteuning geregeld is. In Hoofdstuk 3 gaan we nader in op het armoedebeleid; zowel de inzet van de

gemeente als die van de maatschappelijke organisaties komt aan bod. In Hoofdstuk 4 staat de samenwerking tussen de verschillende partijen centraal. Hoofdstuk 5 heeft de wensen voor de lokale sociale agenda als onderwerp. In Hoofdstuk 6, tenslotte, presenteren we de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek.

1.3 De manifestatie van Almere

Almere organiseert in het kader van de Stedenestafette op 21 oktober een lokale manifestatie tegen armoede en sociale uitsluiting. Het thema van de manifestatie is 'Eigen kracht'. Centraal staat het bevorderen van de eigen kracht bij kinderen en hun ouders. De manifestatie wil ook een impuls geven aan de samenwerking tussen de maatschappelijke organisaties die actief zijn op het gebied van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. De gemeente Almere wil graag dat die samenwerking uitgaat van de hulpvraag van de betrokkenen en dat die samenwerking leidt tot een gezamenlijk gevoelde verantwoordelijkheid voor de benutting van de beschikbare voorzieningen. In de woorden van de gemeente: het gaat erom dat het veld *'meer regie over het hulpverleningsproces gaat nemen. Doorverwijzen naar elkaar is niet genoeg; de organisaties moeten meer gezamenlijk de problemen van een klant aanpakken'*. Daarom komen op de manifestatie de volgende vragen aan de orde: *'Wat kunnen de organisaties in de stad vanuit hun eigen opdracht en taakstelling zelf doen aan armoedebestrijding en aan welke randvoorwaarden moet worden voldaan?'* Hierbij zal de focus gericht zijn op het wegnemen van financiële belemmeringen bij huishoudens met een minimuminkomen. Een verslag van de manifestatie wordt gepubliceerd op www.stedenestafette.nl.

2 *De minima en inkomensondersteuning in Almere*

2.1 *Kerncijfers over de gemeente¹*

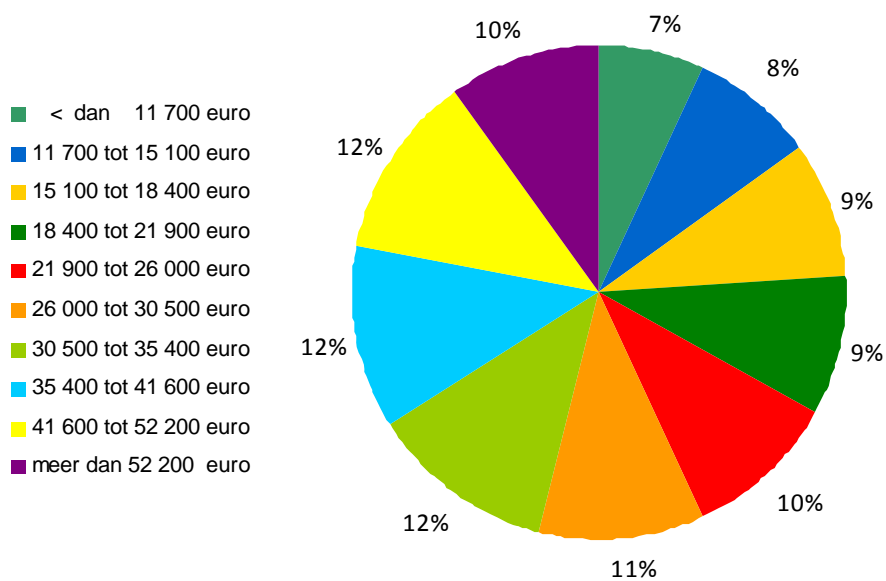
Aantal inwoners:	185.746
<i>(Bron: CBS per 1 januari 2009)</i>	
Aantal uitkeringsgerechtigden	13.630
<i>(Bron: CBS 2009, 3e kwartaal):</i>	5.690 arbeidsongeschiktheidsuitkeringen + 4.060 Ww-uitkeringen + 3.880 bijstandsgerechtigden
Aantal huishoudens onder de 120% bijstandsniveaugrens:	8.487
<i>(Bron: StimulanSZ, 2008)</i>	
Aantal kinderen in een bijstandssituatie:	3.300
<i>(Bron: Kinderen in tel. Databoek 2010. Cijfers uit 2008)</i>	

¹ In de Stedenestafetterapporten worden steeds dezelfde bronnen gebruikt voor de kerncijfers in dit hoofdstuk (om redenen van vergelijkbaarheid). Daardoor wijken de cijfers die hier worden gepresenteerd af van de cijfers uit *Minima in Almere* (2009).

2.2 De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld

Inkomensverdeling Almere

Besteedbaar inkomen (netto) per huishouden per jaar

Zeven procent van de huishoudens in Almere bevindt zich in de laagste inkomensgroep, die minder dan 11.700 euro per jaar te besteden heeft. Landelijk varieert het aandeel van de laagste inkomensgroep in de gemeentebevolking van 5% tot 23% (CBS, 2006).

2.3 Wie zijn de minima in Almere?

Almere is ongeveer dertig jaar geleden planmatig tot stand gekomen in de drooggelegde polder, als buitenwijk van Amsterdam. Inmiddels is het een zelfbewuste, op zichzelf staande gemeente met meer dan 185.000 inwoners, die als een van de weinige steden in Nederland een groeiambitie heeft. Volgens de regionale bevolkingsprognoses zal de bevolking in Almere door de vele woningbouw de komende vijftien jaar met ruim een kwart toenemen (Van Duin e.a., 2006).

Door haar suburbane ontstaansgeschiedenis kent de New Town Almere op dit moment een diverse bevolkingssamenstelling, met relatief veel jonge gezinnen, werkenden en tweeverdieners. Uit het rapport *Minima in Almere* (2010, cijfers uit 2009) blijkt dat het aantal minimahuishoudens in Almere overeenkomt met het landelijk gemiddelde. Het gaat om circa 11.000 minimahuishoudens tot een niveau van 120% van het sociaal minimum. Dat komt neer op 15% van alle huishoudens in Almere.

De gemeente Almere is, - in vergelijking met andere gemeenten -, uitzonderlijk goed op de hoogte over wie de minima in de gemeente zijn. Ook heeft de stad instrumenten om de participatie van minima en de belemmeringen daarbij in kaart te brengen (voor de Meedoen- en Belemmerings-index, bijvoorbeeld, zie Hoofdstuk 3).

Bijna 40% van de minimahuishoudens heeft een gezinshoofd dat jonger is dan 45 jaar. Verder bestaat een groot deel van de minimahuishoudens uit alleenstaanden (44%). Met de bredere definitie van minima als mensen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum leven er ongeveer 7.700 kinderen in een minimahuishouden (twee keer zoveel als met de 'bijstandsdefinitie' van 100%). Van hen leeft ongeveer tweederde in een eenoudergezin. Ongeveer de helft van de minimumhuishoudens is van Nederlandse komaf, de andere helft bestaat voornamelijk uit huishoudens met een Surinaamse (14%) Antilliaanse/Arubaanse (5%), Marokkaanse (5%) of Afrikaanse (5%) achtergrond. Driekwart van alle kinderen in een minimahuishouden in deze groeikern heeft op z'n minst één ouder van niet-westerse komaf (Grimmerink en Huisman, 2010).

Het aandeel allochtonen in de bevolking van Almere (niet-westerse en westerse) zal in 2025 groeien naar meer dan een derde. In 2025 is 16% procent van de inwoners van Almere waarschijnlijk 65-plusser. Nu is dat nog 9%. In toenemende mate zijn 65-plussers allochtoon (Van Duin e.a., 2006).

Er zijn volgens onze respondenten in Almere twee groepen die het risico lopen op armoede in de nabije toekomst: senioren (met name senioren van niet-westerse afkomst) en mensen die net boven het sociaal minimum zitten, maar niet in aanmerking komen voor inkomensondersteunende maatregelen. Er is in Almere volgens de respondent van het Cliënten Beraad Almere (CBA) 'een grote groep mensen die laag in het gemiddelde zit'. Zij 'zitten op de rand' en vooral diegenen die een huis hebben gekocht ziet het CBA 'op de schuldhulpverlening afkomen'. Het CBA is in 1991 opgericht om de belangen te behartigen van mensen in Almere met een minimum inkomen. Sinds de invoering van de Wet werk en bijstand (Wwb) is het CBA het formele orgaan voor cliëntenparticipatie voor Sociale Zaken in Almere. Het CBA geeft de gemeente Almere gevraagd en ongevraagd adviezen over zaken die belangrijk zijn voor de doelgroep.

Minima in Almere hebben volgens het Cliënten Beraad vooral behoefte aan ondersteuning van het Woonlastenfonds. Omdat de huizen niet ouder zijn dan dertig jaar, ligt de huurprijs in Almere hoog. Dat maakt veel mensen met een laag inkomen afhankelijk van huurtoeslag. Meer dan 10.000

minimahuishoudens tot 140% van het sociaal minimum ontvangen via de belastingdienst een huurtoeslag (ongeveer 80% van de huishoudens die in aanmerking zouden kunnen komen in Almere). Het Woonlastenfonds zorgt ervoor dat mensen die drie jaar 'in die situatie zitten', een extra toelage ontvangen. Verder hebben vooral gezinnen met jongere kinderen behoefte aan inkomensondersteuning om in de primaire kosten te kunnen voorzien, volgens het Beraad. Ondanks het kindgebonden participatiebudget (kgpb) dat het Rijk vanaf 2008 ter beschikking stelt (circa 1200 euro per jaar) komen een aantal van deze gezinnen volgens het CBA niet uit. Deze groep doet een groeiend beroep op voedselloketten. De nijpende situatie van deze groep bleek al eerder uit de Minima Effect Rapportage van het Nibud, die in 2004, - vóór de invoering van het kgpb -, is uitgevoerd. Volgens het Beraad zou het goed zijn om de knelpunten van deze groep nu, zoveel jaren later, nogmaals te bekijken om te zien of ze minder zijn geworden. *'Daar liggen nog steeds grote problemen'*.

Volgens het CBA is armoede wel zichtbaar in Almere, maar uitsluiting is moeilijker te observeren. De Stichting Adviesorgaan Senioren Almere spreekt van veel verborgen of stille armoede, wederom onder senioren, vooral onder senioren van niet-westerse afkomst. Ook deze stichting brengt gevraagd en ongevraagd adviezen uit aan de gemeente, de provincie, lokale instanties en 'iedereen die van hun expertise gebruik wil maken'.

De groep allochtone minima-senioren in Almere wordt volgens het adviesorgaan steeds groter en bestaat voornamelijk uit Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders. Daarnaast zijn er ook relatief veel Marokkaanse en Turkse senioren die in deze situatie verkeren. De belangrijkste behoefte van de senioren met een minimuminkomen in Almere is volgens het adviesorgaan voorlichting. Senioren maken weinig tot geen gebruik van regelingen, omdat ze vaak niet weten 'waar ze een beroep op kunnen doen'. Daarnaast is eenzaamheid een probleem dat veel voorkomt onder senioren, volgens het adviesorgaan. *'Sociale uitsluiting en armoede gaan bij senioren vaak hand in hand'*. Tot slot is de 'rode draad' in de behoefte van senioren 'een veilige omgeving'.

2.4 De regelingen voor minima

In Almere maken 12.461 huishoudens gebruik van één of meerdere inkomensondersteunende regeling(en). De meeste van hen (64%) maken gebruik van meerdere regelingen en slechts 1% maakt van geen enkele regeling gebruik. Deze laatste groep bestaat voornamelijk uit AOW'ers (Minima in Almere, 2009).

Tabel 1 geeft een overzicht van de verschillende armoederegelingen in Almere, de doelgroep waar deze voor zijn bedoeld en hun bereik. Het bereik van de bijzondere bijstand is klein, maar volgens onze respondenten van de gemeente wordt het budget voor bijzondere bijstand de laatste jaren overschreden. Er zijn verschillende verklaringen mogelijk voor deze combinatie van feiten, maar voornamelijk is het onbekend waar het precies aan ligt.

Tabel 1: Armoederegelingen in Almere

Regeling	Doelgroep	Bereik*
(Aanvullende) bijstand	Minimahuishoudens tot 105% van het sociaal minimum	3.768 (49%)
Bijzondere bijstand	Huishoudens met een inkomen rond bijstandsniveau.	1.606 (15%)
Langdurigheidstoelage	Minimahuishoudens tot 105% van het sociaal minimum, als de minimasituatie ten minste vijf jaar duurt.	3.255 (77%)
Aanvullende ziektekostenverzekering	Minimahuishoudens tot 120% van het sociaal minimum	4.778 (44%)
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	Minimahuishoudens tot 105% van het sociaal minimum.	5.288 (69%)
Woonlastenfonds	Minimahuishoudens tot 105% van het sociaal minimum.	1.670

* Aantal rechthebbende huishoudens dat gebruik maakt van de regeling.

Bronnen: Minima in Almere (2009) en mondelinge informatie van ambtenaren.

Zoals gezegd heeft de gemeente Almere in 2004 een Minima Effect Rapportage (MER) laten uitvoeren. De belangrijkste conclusies waren destijds:

- Dat gezinnen met schoolgaande kinderen tussen de 12 en 17 jaar extra financiële ondersteuning nodig hadden.
- Dat huishoudens van 65 jaar en ouder (mits niet chronisch ziek of gehandicapt) beter af waren dan huishoudens onder de 65 jaar.
- Dat de afschaffing van het Woonlastenfonds de burger minimaal voor een bedrag van € 31 per maand zou treffen.
- Dat een beperking van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingen vooral de huishoudens op Wwb/Aow-niveau zou treffen.
- Dat een armoedeval optreedt bij alleenstaanden met een inkomen van 110% van het minimumloon. Bij een inkomen van 120% van het minimumloon of meer is er geen armoedeval meer.

Naar aanleiding van deze bevindingen is het Stadsfonds opgericht. Met het Stadsfonds geeft de gemeente financiële ondersteuning aan maatschappelijke organisaties die meedoen bevorderen. Het toenmalige college heeft ook een gemeentelijke participatie- of activiteitenregeling voor kinderen overwogen, maar dit werd al ondervangen door het kindgebonden participatiebudget van het Rijk. Een participatieregeling voor chronisch zieken en gehandicapten (en mogelijk ook ouderen boven de 65) kon volgens de raad op voorstel van het college pas overwogen worden, indien er een alternatief voor het Woonlastenfonds zou zijn gevonden en de middelen daarvoor zouden vrijvallen. Dit is tot op heden nog niet het geval.

Een nieuwere MER is niet beschikbaar, wat een vergelijking met de situatie van nu niet mogelijk maakt.

3 Armoedebeleid in Almere: gemeente en maatschappelijke organisaties

3.1 Inzet van de gemeente

Visie en doelstelling van het armoedebeleid

Het gaat in Almere om het reduceren van de problemen van minima en het vergroten van de deelname van minima aan maatschappelijke activiteiten: 'armoedebeleid moet de deelname aan de samenleving bevorderen', aldus de hoofddoelstelling van de Nota *Armoedebeleid Almere 2007*. Daarmee sluit de gemeente aan op de gedachte van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), waarin meedoen aan de samenleving centraal staat. Er is sprake van overlap tussen de doelgroepen van het armoedebeleid en de doelgroepen van de Wmo. Onder andere daarom, en ter bevordering van een integrale werkwijze binnen de gemeente, zijn deze twee portefeuilles in Almere sinds 2006 bij één wethouder belegd. Zo kunnen de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (verantwoordelijk voor o.a. de Wmo) en Publiekszaken (o.a. verantwoordelijk voor het armoedebeleid en re-integratiebeleid) aanvullend op elkaar werken.

Het armoedebeleid is één van de speerpunten binnen het Programma Sociale en Krachtige Samenleving (Programmabegroting 2009). Andere speerpunten zijn: jeugd, wijkgericht werken, diversiteit, Wmo en schuldhulpverlening.

Het armoedebeleid in Almere berust op een aantal uitgangspunten:

- Gemeentelijk armoedebeleid is aanvullend op Rijksbeleid.
- Het creëren van samenhang tussen de maatregelen in het kader van de Wmo, de schuldhulp en armoedebeleid.
- Het wegnemen van (financiële) belemmeringen om mee te doen aan de maatschappij.
- Meedoen en zelf in actie komen is beter dan financieel ondersteund worden.
- Werk gaat vóór inkomen. Armoedebeleid moet bevorderen dat mensen hun positie verbeteren en aan het werk gaan. Succesvol armoedebeleid leidt tot een verminderde noodzaak voor een kleinere groep burgers om gebruik te maken van de maatregelen.
- Eenvoudige uitvoerbaarheid.
- Geen onderscheid tussen burgers die in dezelfde (financiële) positie zitten.
- Geen regeling in Almere die bestaande regelingen voor minima overlapt.
- Armoederegelingen zijn niet gericht op burgers met een inkomen van meer dan 120% van de bijstandsnorm.
- Tegengaan van het niet-gebruik van rechten.
- We doen het samen met de organisaties in de stad.

In het recent verschenen coalitieakkoord van PvdA, VVD, D66 en CDA/Christen Unie spreekt men van de ambitie om het eerder ingezette beleid voort te zetten en te blijven inzetten op de eigen kracht van minima voor het verbeteren van hun financiële en sociale situatie (Gemeente Almere, 2010a). Tegelijkertijd wil het college '*meer dan tot nu toe het geval was [...] maatwerk [...] bieden [aan de burgers]: geen generieke regelingen die niet overal doel treffen, geen stapeling van regelingen die deels overlappen. We gaan uit van wat de mensen nog wél kunnen en zorgen dat ze daarin geholpen worden. Iedereen heeft daarin een eigen verantwoordelijkheid: de gemeente, zorgaanbieders, de zorgvrager zelf en alle verschillende partners in het maatschappelijk middenveld. Ons doel is de inzet van mensen en middelen te stroomlijnen en nadrukkelijker te richten. We doen dit zelf en vragen dat ook aan onze partners.*' (Gemeente Almere, 2010a)

Hoe de stroomlijning van mensen en middelen in het kader van armoedebestrijding vormgegeven zal worden zal de komende tijd blijken. Duidelijk is dat de stimulering van samenwerking daarin een sleutelrol kan vervullen.

Inhoud van het gemeentelijke armoedebeleid

Elke gemeente speelt een centrale rol in de bestrijding van armoede. Ze doet dat door mensen te voorzien van een inkomen via de Wwb, door middel van inkomensondersteunende maatregelen als kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen, door het aanbieden van een collectieve ziektekostenverzekering, door bijzondere bijstand, door re-integratie en door middel van schuldhulpverlening. Almere doet dat ook.

In de uitvoering van haar armoedebeleid maakt de gemeente Almere onderscheid tussen algemene en specifieke maatregelen (Gemeente Almere, 2010). Algemene maatregelen betreffen alle minima. Het gaat dan om voorzieningen van de bijzondere bijstand, de woonkostentoeslag of de collectieve ziektekostenverzekering. Specifieke maatregelen zijn bestemd voor bijzondere groepen, zoals ouders met schoolgaande kinderen, ouderen en chronisch zieken. Daarnaast maakt de gemeente onderscheid tussen maatregelen gericht op inkomensondersteuning en maatregelen ter bevordering van de maatschappelijke participatie.

Ambtenaren in Almere zien het als hun taak de burgers zo goed mogelijk te informeren over de beschikbare voorzieningen (9 van de 10x genoemd in de enquêtevraag die wij ze voorlegden). Daarnaast vinden zij het belangrijk om belangrijke partijen op het gebied van armoedebestrijding bij elkaar te brengen (8x genoemd). Zij zien de gemeente als subsidieverstrekker van organisaties die gericht zijn op het verbeteren van de financiële situatie van minima en als subsidieverstrekker van organisaties die gericht zijn op het bevorderen van de participatie. Maar weinig ambtenaren die onze enquête invulden achten de gemeente initiatiefnemer van projecten die de maatschappelijke participatie van minima bevorderen.

Inkomensondersteuning en het Stadsfonds

Op het gebied van inkomensondersteuning (zie ook 2.4, tabel 1) gaat de gemeente Almere uit van draagkracht. Voor toekenning van bijzondere bijstand en de woonkostentoeslag wordt gekeken naar inkomen boven de 100% van het sociaal minimum. Voor de bijzondere bijstand geldt een draagkracht van 5% over de eerste € 100,= per maand boven het sociaal minimum en 35% over het inkomen daarboven. Mensen met een bijstandsuitkering krijgen een aanvraag voor bijzondere

bijstand volledig vergoed, aangezien zij niet meer inkomen hebben dan 100% van het sociaal minimum. Ongeveer 90% van de aanvragen voor bijzondere bijstand is afkomstig van deze groep. Daarnaast geldt de regel dat bij mensen die een voorziening uit de bijzondere bijstand nodig hebben, bijvoorbeeld een nieuwe wasmachine, eerst wordt nagegaan of zij in aanmerking komen voor een lening bij de Friesland Kredietbank. Hierbij geldt dat iemand met een inkomen vanaf 100% van het sociaal minimum tot 6% van de bijstandsnorm kan aflossen aan de lening. Voor het meerdere aan aflossing ontvangt de klant bijzondere bijstand: de zogeheten suppletie aflossing leningen. In het geval dat er sprake is van een schuldsanering en de klant om die reden niet kan aflossen, wordt eveneens bijzondere bijstand om niet verleend.

Waar het gaat om maatregelen ter bevordering van participatie, steunt het armoedebeleid van de gemeente Almere op drie invalshoeken: re-integratie- en activeringsbeleid, het Stadsfonds, en de wijkgerichte aanpak. Bij het re-integratiebeleid komt het er, aldus de gemeente Almere, *'in het kort op neer dat mensen (weer) aan het werk geholpen worden, of dat de weg naar werk of maatschappelijke participatie vergemakkelijkt wordt, de zelfredzaamheid wordt vergroot en maatschappelijke uitsluiting voorkomen wordt'* (Re-integratienota 2008-2010, *iedereen actief!*). Met het Stadsfonds worden organisaties als het Jeugd Sport Fonds, het Jeugd Cultuur Fonds, Stichting Jeugd in Beweging, De Voorpost, Kindervakantieland en de Kunstlinie financieel ondersteund. Het Jeugd Sport Fonds verleent contributieondersteuning aan sportclubs en ondersteuning bij de aanschaf van sportartikelen. Stichting Jeugd in Beweging regelt zwemles voor het A-diploma en houdt sportzomerkampen. De Voorpost verzorgt zomervakanties voor gezinnen. Kindervakantieland houdt zomerkampen en de Kunstlinie gaat met de 'kunstbus' de wijk in. Bij de meeste organisaties geldt als inkomensgrens 120% van het sociaal minimum. Een uitzondering hierop is het Jeugd Sport Fonds, dat 105% van het sociaal minimum als grens hanteert. Hier kan in bijzondere situaties van worden afgeweken.

Een wijkgerichte aanpak in het armoedebeleid

Met de wijkgerichte aanpak richt de gemeente Almere zich vooral op wijken met een hoge concentratie minima. In dit kader zet de gemeente Almere in op de ontwikkeling van integrale netwerken: gebiedsgerichte samenwerkingsverbanden tussen wonen, welzijn en zorg. Hieronder valt ook het project 'Integrale Teams Almere', een initiatief van Welzijnsorganisatie De Schoor en de Zorggroep Almere, dat gedeeltelijk wordt gesubsidieerd door de Provincie Flevoland en de gemeente Almere.

Met de wijkgerichte aanpak wil de gemeente de mogelijkheden voor participatie in de eigen leefomgeving en hiermee de 'eigen kracht' van mensen bevorderen. Het nieuwe college wil de wijkgerichte aanpak voortzetten: *'Sterke wijkgerichte samenwerking vergroot de slagvaardigheid en vermindert de bureaucratie. Het biedt kansen voor (samenwerking met) nieuwe partijen, bijvoorbeeld in het sociaal-cultureel werk.'*

In drie wijken zijn op dit moment activeringscentra. Bij deze centra kunnen mensen, die recht hebben op een bijstandsuitkering en die nog niet klaar zijn voor een betaalde baan, een ander traject volgen: zij voeren diensten en klussen uit in hun wijk. De activeringscentra zijn onderdeel van het actieve re-integratiebeleid van de gemeente, dat oog heeft voor groepen klanten die (nog) niet kunnen participeren in de reguliere arbeidsmarkt. ' In de AC's wordt gebruik gemaakt van de 'voor en door' aanpak. De mensen werken met elkaar en stimuleren elkaar om activiteiten te

ondernemen. Die activiteiten komen ten goede aan andere burgers, *'[...] zoals eenzame ouderen. Daarmee sluit het aanbod van het AC aan bij de boodschap van de Almeerse WMO-beleidsnota 'U doet mee?' 2008-2010; vanuit eigen initiatief en onder eigen verantwoordelijkheid een bijdrage leveren aan de omgeving.'* De aanpak van 'armoedehotspots' is ook een pijler in de wijkaanpak. De armoedehotspot in De Wierden is in 2009 als pilot uitgezet om wijkgericht armoede en niet-gebruik van regelingen tegen te gaan. In de hotspots wonen relatief veel bewoners in of op de rand van armoede. De pilot had twee doelen:

- Inzichtelijk maken van welke problematiek sprake is, of er sprake is van juiste doorverwijzing en om mensen, indien noodzakelijk, door te verwijzen.
- Het (op lange termijn) opheffen van de hotspots, zodat er uiteindelijk geen verschil meer is in het armoedeniveau tussen de hotspots in vergelijking met andere delen van de wijk.

De gemeente bezocht minimahuishoudens met de suggestie dat er wellicht aanspraak gemaakt kon worden op langdurigheidstoeslag. Op deze manier tracht de gemeente met een positieve aanleiding in gesprek te gaan met haar burgers. Daarna kan doorverwijzing plaatsvinden naar bijvoorbeeld de schuldhelpverlening of het algemeen maatschappelijk werk. De resultaten van de pilot in De Wierden zijn goed.

Meedoen- en belemmeringsindex

In aansluiting op de brede visie op armoedebestrijding is de 'meedoenindex' ontwikkeld. Met dit instrument kan de mate gemeten worden waarin Almeerders, en met name Almeerders met een laag inkomen, meedoen aan de samenleving en de maatschappij.

De meedoenindex wordt gebruikt om (mede) te bepalen of het armoedebeleid van de gemeente Almere bijdraagt aan de sociale en maatschappelijke participatie van haar inwoners met een laag inkomen. Het meedoen indexcijfer is gebaseerd op zestien activiteiten, waarvan respondenten hebben aangegeven hoe vaak ze deze activiteiten doen. Het gaat om activiteiten op het gebied van sport en beweging, cultuur, uitgaan en uitstapjes, ontmoeting en inzet voor anderen.

Uit de resultaten blijkt dat de drie laagste drie inkomensgroepen onder het gemiddelde scoren, terwijl de twee hoogste groepen erboven zitten. Voor de meeste activiteiten geldt: *'hoe lager het inkomen, hoe minder men meedoet'*. Dit is echter niet het geval voor activiteiten als mantelzorg en het bezoeken van een buurthuis. Qua familie- en vriendenbezoek zijn de verschillen tussen de inkomensgroepen heel klein.

De belemmeringsindex laat zien dat lage inkomensgroepen inderdaad meer belemmeringen ervaren om mee te doen met diverse activiteiten dan hogere inkomensgroepen. De meest genoemde belemmeringen in Almere zijn 'gebrek aan tijd', 'kosten' en 'andere redenen'. Gezondheid of een handicap worden veel minder vaak als belemmering genoemd (Grimmerink en Huisman, 2010). In december 2010 wordt de meting herhaald. Pas dan zal volgens onze respondent duidelijk worden of de indexen zullen moeten leiden tot beleidsaanpassingen.

Eerder onderzoek

In 2009 heeft de Rekenkamercommissie doelmatigheid en doeltreffendheid armoedebeleid in opdracht van de gemeenteraad van Almere een onderzoek laten uitvoeren naar het armoedebeleid in Almere. Het doel van het onderzoek was om in kaart te brengen of het armoedebeleid vanuit de

brede definitie van armoede (armoede als een probleem van sociale uitsluiting) '*een bijdrage levert aan het toekomstperspectief van diegenen die zich in een armoedesituatie bevinden*'.

Eén van de belangrijkste conclusies uit het rapport was dat het beleid van Almere voornamelijk 'curatief' van aard is. Dit wil zeggen dat de meeste maatregelen en de meeste financiële middelen zijn gericht op inkomensondersteuning. Daardoor draagt het beleid volgens de Rekenkamer maar ten dele bij aan de eerder beschreven ambities van de gemeente. Dit ligt volgens het rapport niet zozeer aan de beleidsuitvoering, maar vooral aan de 'beleidsuitwerking'. De ambitie van een breed, integraal armoedebeleid is onvoldoende vertaald in resultaatgerichte doelstellingen, aldus de Rekenkamer. Daarnaast komt uit het onderzoek naar voren dat het wat betreft het armoedebeleid in Almere aan samenwerking met het veld ontbreekt. De samenwerking vindt vooral plaats op uitvoerend niveau en manifesteert zich onvoldoende op bestuursniveau.

Samenvattend draagt het beleid volgens het rapport wel bij aan het 'verzachten' van de armoedesituatie en aan het voorkomen van een verslechtering van het toekomstperspectief, maar draagt het beleid in deze hoedanigheid niet bij aan het *verbeteren* van het toekomstperspectief.

De bevindingen uit ons onderzoek laten een genuanceerder beeld zien. Zo blijkt uit de in dit onderzoek verzamelde informatie, dat het beleid van Almere in de uitvoering wel degelijk ook sterk gericht is op het bestrijden van sociale uitsluiting en dat de samenwerking met het veld ook in een ander licht gezien kan worden.

3.2 Inzet van de maatschappelijke organisaties

De bestrijding van armoede en sociale uitsluiting is niet enkel een zaak van de gemeente. In elke gemeente zijn tal van organisaties te vinden die actief zijn op een of meerdere van de deelterreinen van armoedebestrijding. De gemeente Almere hecht er grote waarde aan dat maatschappelijke organisaties hun verantwoordelijkheid nemen in het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting. Sommige organisaties, zoals het Fonds Bijzondere Noden, het Budget Bureau Almere, het Leger des Heils en het Voedselloket Almere, doen dat op het gebied van inkomensondersteuning. Andere, zoals het Jeugd Sport Fonds, Stichting Kindervakantiekampen, De Kunstlinie en Stichting De Schoor, zijn vooral actief op het gebied van participatiebevordering.

In onze enquête hebben we de organisaties in Almere onder meer gevraagd naar hun inzet op het gebied van armoedebestrijding. Vijfendertig medewerkers van organisaties vulden deze enquête in. Bijna twee derde van de respondenten houdt zich bezig met signaleren (22x genoemd). Daarnaast verwijst ongeveer de helft hulpvragers door, verstrekt bijna de helft informatie aan de minima, en houdt eveneens bijna de helft zich bezig met activering naar sociaal-culturele participatie. Schuldhulpverlening en psychosociale hulp worden beduidend minder vaak genoemd (beide 4x).

De maatschappelijke organisaties zijn op eigen initiatief een samenwerkingsverband gestart onder de naam Werkgroep Meedoen. De werkgroep heeft als doel elkaar te leren kennen en op basis daarvan 'warm naar elkaar te verwijzen.' De werkgroep komt steeds op een andere locatie bij elkaar. Door een presentatie en een rondleiding ter plaatse nemen de organisaties kennis van elkaar

missie en werkwijze. Het streven is dat de organisaties burgers met een hulpvraag wegwijs maken in het aanvragen van voorzieningen en daarvoor waar nodig naar elkaar verwijzen. Met andere woorden: *'elke hulpverlener fungeert als een loket'*. De gemeente faciliteert de werkgroep onder meer met het bieden van ruimte op de website. Onder de button 'Meedoen' staan de betrokken organisaties vermeld, met een link naar hun website. In de praktijk nemen voornamelijk vrijwilligersorganisaties deel aan de werkgroep.

Voor het onderzoek spraken we telefonisch met twee belangrijke maatschappelijke organisaties op het gebied van armoedebestrijding: het Fonds Bijzondere Noden en Stichting De Schoor. Zoals al aangegeven beweegt het Fonds Bijzondere Noden zich op het gebied van inkomensondersteuning, terwijl de rol van De Schoor vooral betrekking heeft op het bevorderen van participatie.

Het Fonds Bijzondere Noden ondersteunt mensen in Almere die met hun financiële situatie in de knel komen en daarbij geen beroep kunnen doen op de bijzondere bijstand. Dit zijn bijvoorbeeld grote gezinnen waarvan beide ouders werken. De ouders krijgen wel loon en kinderbijslag, maar dit is vaak niet genoeg om van te leven. Omdat de ouders echter werken, komen ze niet in aanmerking voor allerlei inkomensondersteunende regelingen (de armoedeval).

Het Fonds constateert dat deze gevallen zich steeds vaker voordoen. Volgens onze gesprekspartner komt dat enerzijds door de economische crisis, die ook huishoudens raakt die zich voorheen goed konden redden, maar momenteel over een inkomen beschikken dat net boven de grens van 120% uitkomt. Anderzijds wijt het Fonds dit aan de scherpe regelgeving voor bijzondere bijstand. Een voorbeeld daarvan is de regel dat mensen in nood eerst moeten proberen een lening af te sluiten bij de Kredietbank voordat ze voor bijzondere bijstand in aanmerking komen. Veel mensen kunnen de vastgestelde aflossingsverplichting niet opbrengen en komen dan bij het Fonds om hulp. Aanmelding vindt plaats via de reguliere hulpverlening. Dit gebeurt bijvoorbeeld vanuit de Zorggroep Almere, een samenwerkingsverband van alle eerstelijns hulpverlening, van maatschappelijk werk tot huisartsen. De middelen om de minima te kunnen helpen werft het Fonds bij particulieren en de gemeente. Van de gemeente ontvangt het Fonds 25.000 euro subsidie per jaar, afkomstig uit het Stadsfonds. Hulp wordt ook in natura geboden, bijvoorbeeld in de vorm van kleding.

Stichting De Schoor is een instelling voor sociaal-cultureel werk, peuterspeelzaalwerk en vroegschoolse educatie in Almere. Het werk wordt uitgevoerd in meer dan twintig vestigingen verdeeld over de wijken in Almere. Tijdens het onderzoek werd deze organisatie meerdere malen genoemd als belangrijke speler in de gemeente als het gaat om het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting. In dit kader beschikt De Schoor over een breed aanbod aan activiteiten. Daarmee richt de organisatie zich vooral op het tegengaan en voorkomen van isolement als gevolg van armoede. Deze activiteiten zijn bestemd voor kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen. De Schoor wil minima de mogelijkheid bieden om te stijgen op de participatieladder en hen daarbij ondersteunen. De Schoor constateert een grote behoefte aan deze vorm van ondersteuning onder de minima van Almere. Daarbij kan het gaan om arbeidsparticipatie of maatschappelijke participatie.

Een voorbeeld is de cursus 'Uitkomen met je inkomen', gegeven in samenwerking met de Arme kant van Almere. Daarin kunnen mensen niet alleen leren hoe ze met hun geld om moeten gaan, maar wordt ook aandacht geschonken aan de weerbaarheid van mensen en aan de mogelijkheden

voor participatie als opstap naar betaald werk. Een ander voorbeeld zijn de huisbezoeken aan 75-plussers door vrijwilligers, seniorvoorlichters die andere ouderen informeren over voorzieningen en mogelijkheden op het gebied van wonen, zorg en welzijn. Eén van onze vertegenwoordigers van minima plaatste hier wel de kanttekening bij dat het nog beter zou zijn om met huisbezoeken te beginnen vanaf 65 jaar, omdat ook bij de groep van 65 tot 75 jaar grote problemen leven. Voor kinderen zijn er verschillende activiteiten op een groot aantal locaties in de stad. Om aandacht te vragen voor kinderen in armoede heeft De Schoor een film gemaakt over het leven van deze kinderen.

3.3 *Minima over het minimabeleid*

Aan drie vertegenwoordigers van minima vroegen wij hun mening te geven over het minimabeleid in Almere. Naast het Cliënten Beraad Almere en de Stichting Adviesorgaan Senioren Almere, hebben we gesproken met een afgevaardigde van de Wmo-Cliëntenadviesraad (Wmo-C-raad). De Wmo-C-raad is sinds januari 2007 het formele adviesorgaan voor de Wet maatschappelijke ondersteuning.

Regelingen die deze respondenten als positief ervaren zijn vooral de langdurigheidstoelage en het Woonlastenfonds. Ook geven twee respondenten aan dat ze het gevoel hebben dat de *'attitude om cliënten erbij te betrekken er zeker is'*. Zo is een respondent zeer positief over het contact met de afdeling Sociale Zaken: *'men staat open voor kritiek en pakt input van ons op'*. Of de cliënten zichzelf ook betrokken voelen *'is een tweede'*. Hier zouden volgens één van de respondenten de *'integrale netwerken'* waar de gemeente op inzet een grote rol in kunnen spelen. De respondent is hier zeer positief over en de netwerken werken volgens hem ook *'heel goed als preventie'*. Er is gestart met een netwerk in Almere Haven (de oudste wijk) en dit zal worden uitgerold naar andere wijken. Volgens de respondent is hierbij vooral de scholing van professionals belangrijk: *'De sociale kant van hun vak hebben ze niet in hun opleiding gehad'*. Een andere positieve ontwikkeling die wordt genoemd is het feit dat de verzekeraars AGIS en ACHMEA willen *'meedenken met de gemeente'*. De verzekeraars hebben zo'n 60 á 70% van de markt in Almere in hun bezit en *'zij hebben er ook belang bij om meer stroomlijning te krijgen tussen de Awbz, de zorgverzekering en de Wmo'*. Tot slot ziet een van de respondenten dat steeds meer mensen van niet-westerse afkomst werkzaam zijn bij de gemeente (vooral op operationeel niveau). Dit is volgens haar zeer belangrijk om de situatie van minima van niet-westerse afkomst goed te begrijpen.

De vertegenwoordigers kwamen ook met een aantal aanknopingspunten voor verdere verbetering en uitbouw van het armoedebeleid in Almere. Eén daarvan is het niet-gebruik van inkomensondersteunende maatregelen, in het bijzonder door senioren. In principe zijn er op papier genoeg regelingen voor deze groep, maar volgens twee van de respondenten is de informatieverspreiding van de gemeente op dit moment niet doeltreffend genoeg. Zo weten veel mensen van boven de zeventig weinig van computers, waardoor ze de website niet snel als hulpbron zullen aanboren. Daarnaast zijn er, vooral onder de allochtone senioren, veel mensen die de Nederlandse taal niet machtig zijn of analfabeet zijn. En het blijkt dat veel mensen met schulden hun post niet lezen. De sociale maandbrief van de gemeente wordt dan ook door een grote groep niet gelezen. Ook is de drempel om naar de gemeente te gaan vaak te hoog: *'ze zijn bang dat ze niet begrepen worden'*. Daarom is

het volgens één van de respondenten belangrijk dat de gemeente 'een gezicht krijgt', door meer de 'wijk in te gaan en zich te laten zien'. Laagdrempelige wijkbijeenkomsten in de wijk, waarbij ook mensen van de doelgroep worden meegenomen (om eventueel te tolken) zou volgens de respondent een goede oplossing zijn. Deze bijeenkomsten kunnen aantrekkelijk gemaakt worden door bijvoorbeeld iedereen eten te laten meebrengen uit de eigen cultuur. *'Door elkaars eten te proeven ontstaat acceptatie, je leert de ander kennen'*.

Een tweede aanknopingspunt, dat bij alle drie de vertegenwoordigers terugkomt, is de samenhang en samenwerking in Almere rond armoede en sociale uitsluiting. Volgens één van hen zitten professionals en ambtenaren nu nog teveel 'op een eiland'. Ze zouden meer van elkaar kunnen (en moeten) leren en 'meer actief hun oor te luisteren leggen bij de doelgroep'. Deze respondent heeft ook het idee dat de mate van contact tussen de gemeente, organisaties en de doelgroep sterk afhangt van *'individuen die er alles aan doen om bruggen te slaan, maar dat zijn maar individuen'*.

Volgens een andere respondent zouden samenwerking en het uitwisselen van cliëntenbestanden ervoor kunnen zorgen dat inkomensondersteunende maatregelen meer mensen bereiken. De derde respondent heeft het in dit kader over 'verkokering', zowel in het maatschappelijk middenveld als binnen het gemeentelijke apparaat. Volgens hem hebben 'de ideeën rondom marktwerking' (zoals specialisatie en financiering, afgestemd op afzonderlijke producenten en niet op samenwerking) ervoor gezorgd dat er samenwerking verloren is gegaan. Thema's die veertig jaar geleden belangrijk werden gevonden, zoals participatie, samenhang en het voorkomen van uitsluiting, zijn nu weer terug. *'Ik zie weer een golfbeweging in Almere', 'vanuit praktische overwegingen wordt ingezien dat we meer dingen samen moeten gaan doen'*.

Een ander interessant punt dat respondenten naar voren brengen is de focus op participatie in Almere en de interpretatie ervan. Volgens een van de respondenten is in Almere een groot aanbod dat op participatie is gericht. Zowel vanuit de gemeente als vanuit het 'vrij actieve vrijwilligerswerk' door onder andere kerken en scholen. Maar dit aanbod is niet specifiek gericht op participatie van minima. Uitsluiting en het bevorderen van participatie valt in Almere onder de Wmo en is hierbij gescheiden van het armoedebeleid, volgens de vertegenwoordiger van de minima, ondanks de breed geventileerde visie van de gemeente. Minima vormen echter een groep die extra moet worden aangemoedigd om deel te nemen, aldus de respondent. *'Waar we sterk op inzetten is dat deelname aan clubs bevordert wordt vanuit het armoedebeleid'*. De gemeente is hier (vanuit het armoedebeleid) wel mee bezig, bijvoorbeeld door middel van een Stadsfonds, dat geld verstrekt aan organisaties mits ze zelf ook activiteiten ontwikkelen en sponsoren trekken. De visie die de gemeente in haar beleidsstukken neerzet, - de wederzijdse beïnvloeding van Wmo en minimabeleid -, zou in de praktijk beter uit de verf mogen komen, vinden de vertegenwoordigers van de minima.

De scheiding tussen het Wmo-beleid en de bijzondere bijstand wordt ook door een andere respondent opgemerkt. Hoewel Almere dit jaar begonnen is met de 'één loket gedachte' op het Werkplein, wordt er volgens hem nog onvoldoende doorgevraagd en doorverwezen. *'In het gunstigste geval wordt de betrokkene meegedeeld dat hij/zij ergens anders een uitkering kan aanvragen'*.

Een vierde aandachtspunt is volgens een van de respondenten het re-integratiebeleid. Het idee heerst dat 'men zich wat makkelijk op de lichte gevallen richt'; daarnaast worden signalen

opgevangen dat mensen het ervaren als 'bezigheidstherapie'. Dit jaar zal er een evaluatie plaatsvinden van de re-integratietrajecten, wat hopelijk meer inzicht zal opleveren.

Tot slot werden er door de respondenten een aantal suggesties gedaan om het inkomensondersteunende maatregelenpakket uit te breiden. Genoemd werd een onroerend goed fonds (witgoedregelingen) voor mensen die in een uitkering zitten (tot 120% van het sociaal minimum) en onverwachts voor grote uitgaven staan. Een andere respondent opperde de mogelijkheid van een Stadspas. Dit zou volgens haar 'heel veel opleveren', vooral in het bestrijden van sociale uitsluiting. Het is dan wel belangrijk, volgens de respondent, dat iedereen de pas kan krijgen (voor minima gratis, voor anderen tegen een bepaalde vergoeding) om een stigmatiserende werking van de pas te voorkomen.

Bovenal heerst echter, met de angst voor bezuinigingen, het idee om te 'handhaven wat we hebben'.

3.4 Mooie projecten voor de minima

De inzet van de gemeente en maatschappelijke organisaties is breed en divers te noemen. Dit komt tot uitdrukking in verschillende projecten. Buiten de al genoemde projecten zijn er ook het Voedselloket Almere en het Fonds Bijzondere Noden. Hieronder presenteren we drie mooie projecten: het project Almere doet mee, een huisbezoekproject van woningcorporatie Ymere en welzijnsorganisatie De Schoor, en het project Integrale wijkteams Almere. We noemen ze omdat ze goede voorbeelden vormen van samenwerking tussen maatschappelijke organisaties (en soms ook de gemeente) in Almere. Almere doet mee draagt bij aan het bevorderen van maatschappelijke participatie en is daarom een goed voorbeeld van de inzet van maatschappelijke organisaties op dit gebied. Het huisbezoekproject en het project Integrale wijkteams bevorderen beide het gebruik van voorzieningen op het gebied van inkomensondersteuning, sociale hulpverlening en participatie, door deze mogelijkheden aan te reiken in de gesprekken met bewoners.

Almere doet mee

Het project 'Almere doet mee' bestaat uit vijftien activiteiten die in 2010 als een soort estafette in Almere zullen worden uitgevoerd. Het doel is om via maandelijkse activiteiten aandacht te vragen voor armoede, in het bijzonder onder kinderen. Elke maand neemt een andere organisatie de uitvoering ter hand. Dat kan zelfstandig zijn, maar gebeurt bij voorkeur in samenwerking met andere organisaties. Iedere maand wordt eveneens een Goed Doel uitverkoren voor een inzamelingsactie. Per activiteit is zo'n 2000 euro beschikbaar. De activiteiten ontvangen subsidie (door Europese subsidie en van het Stadsfonds Almere), maar deze dient verdubbeld te worden op de vrije markt. Hiertoe krijgen alle deelnemende organisaties een cursus fondswerving. Het Fonds Bijzondere Noden voert de eindregie. In het afgelopen jaar zijn per maand verschillende activiteiten uitgevoerd, zoals een Armoedewerkconferentie in februari, een toneelvoorstelling in de vorm van een éénakter over armoede in maart, een sportweek voor kinderen in april, het project Samen delen, samen spelen, een gezamenlijke activiteit voor Wajongers en niet-gehandicapte jongeren in juni, en Kindervakantieland in juli 2010. In de planning staan nog de Nationale burendag in september, Oktober Seniorenmaand, De Dag van de dialoog met als thema armoede in november, en in december Sing song armoede musicalliederen.

Huisbezoeken Renovatieproject Ymere en De Schoor

Woningcorporatie Ymere beheert en verhuurt ruim 7000 woningen in Almere, verdeeld over verschillende wijken. In de visie van Ymere is wonen verbonden met leefbaarheid, sociale samenhang en veiligheid. Op dit gebied heeft Ymere een lange traditie: het creëren van betere woon- en leefomstandigheden voor mensen die dit nodig hebben. Een deel van de woningvoorraad in Almere wordt gerenoveerd. In dit verband heeft Ymere samen met De Schoor een project huisbezoeken ontwikkeld. Voorafgaand aan de renovatie gaat een medewerker van Ymere samen met een medewerker van De Schoor op huisbezoek bij bewoners van de huizen die gerenoveerd worden. Tijdens dit bezoek worden met de bewoners hun wensen aangaande de woning doorgesproken, en wordt er ook gepraat over andere problemen waar de bewoners eventueel mee te maken hebben. Praten daarover in de eigen omgeving gaat gemakkelijker. Op die manier komen de bezoekers bij bewoners zaken op het spoor die om aandacht vragen, maar waar mogelijk nog geen aandacht voor is. Op basis daarvan kunnen ze deze bewoners in contact brengen met instanties die hen verder kunnen helpen.

Integrale teams Almere

Het project 'Integrale Teams Almere' is een initiatief van Welzijnsorganisatie De Schoor en de Zorggroep Almere, dat inmiddels is uitgegroeid tot een breed samenwerkingsverband van verschillende organisaties en de gemeente in Almere. Samenwerkingspartners zijn de politie, diverse kerken, woningbouwcorporaties, de GGD, organisaties van vrijwilligers en de mantelzorg. Het project wordt gedeeltelijk gesubsidieerd door de Provincie Flevoland en de gemeente Almere. Het project is gestart met twee pilots: in 2006 in Stedenwijk en in 2007 in Almere Haven. Het doel van de teams is om door middel van een integrale aanpak tijdige en geïntegreerde ondersteuning op maat te realiseren voor de kwetsbare bewoners van de gemeente. De noodzaak hiertoe wordt in kaart gebracht door huisbezoeken af te leggen bij kwetsbare bewoners in de wijken Stedenwijk en Almere Haven. Veelal wordt het team ingeschakeld door dienstverleners of vrijwilligers, bij complexe problemen die om een integrale en vernieuwende aanpak vragen. Alle woon-, hulp- en dienstverlenende organisaties in Almere nemen deel aan dit project en hebben daartoe een convenant getekend.

4 Samenwerken aan armoedebeleid in Almere

Eén van de uitgangspunten van het armoedebeleid in Almere is: '*We doen het samen met de organisaties in de stad*'. De samenwerking in de stad richt zich vooral op de ambities van het beleid om de 'eigen kracht' van mensen met een laag inkomen te benutten en het mogelijk te maken dat zij kunnen meedoen in de samenleving. Zoals al eerder gezegd, concludeerde de Rekenkamer in 2009 dat het in Almere echter 'nog aan samenwerking ontbreekt'. De samenwerking met maatschappelijke partners zou zich onvoldoende manifesteren op het bestuursniveau.

In dit onderzoek hebben wij door middel van een uitgebreide vragenlijst verschillende ambtenaren en organisaties gevraagd om hun licht te laten schijnen op de samenwerking in Almere omtrent armoede en sociale uitsluiting. Uiteindelijk hebben 10 ambtenaren en 35 organisaties de vragenlijst ingevuld. Daarnaast is de samenwerking in de gemeente ook in de interviews aan de orde gesteld. Samen geven deze resultaten een genuanceerder beeld dan het onderzoek van de Rekenkamer. Binnen de gemeente Almere lijkt samenwerking vooral een kwestie van persoonlijke relaties.

4.1 Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van de minima

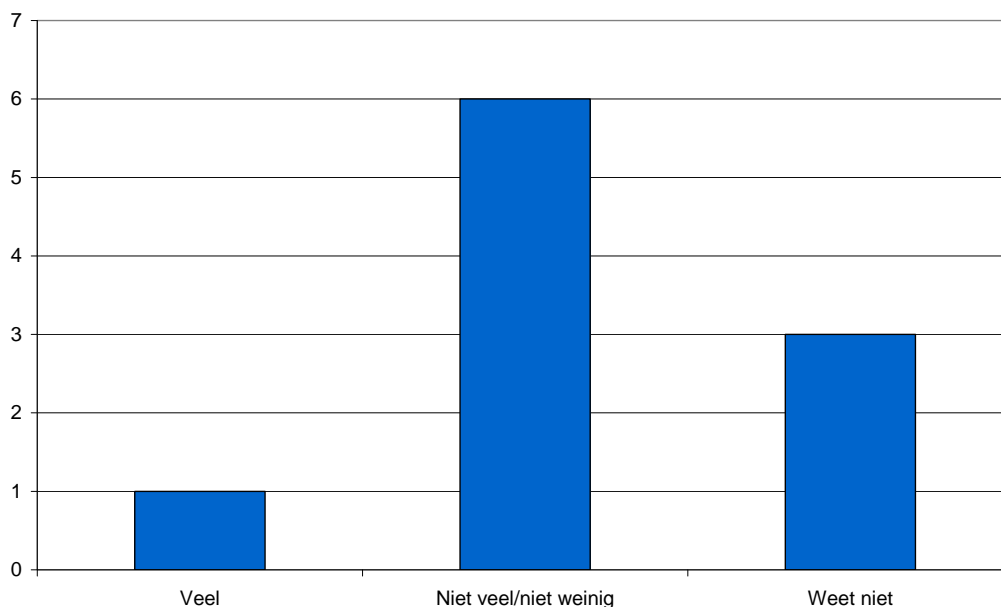
De onderlinge samenwerking van ambtenaren in Almere is zowel gericht op het gebied van inkomensverbetering van minima (door vijf ambtenaren genoemd), als op het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima (door vier ambtenaren genoemd).

Van de maatschappelijke organisaties geven er maar liefst 23 aan dat zij met de lokale overheid samenwerken rond het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima. Samenwerking omtrent de inkomensverbetering van minima wordt beduidend minder genoemd (6x). Inkomensverbetering is vooral iets waar de gemeente alleen verantwoordelijk voor is; maatschappelijke participatie bevorderen doet zij samen met het veld.

4.2 Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat

De meeste ambtenaren in Almere geven aan dat hun afdeling niet veel maar ook niet weinig samenwerkt met andere afdelingen binnen de gemeente als het gaat om armoede en sociale uitsluiting van minima (zie figuur 4.1).

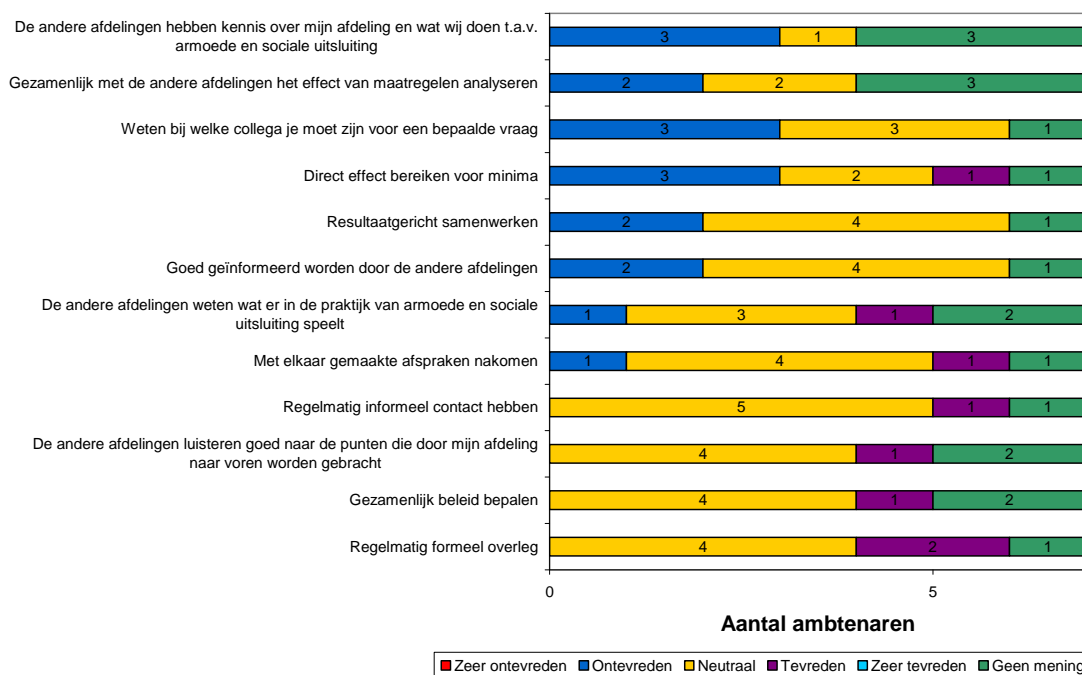
Figuur 4.1: Kunt u aangeven hoeveel uw afdeling in het afgelopen jaar heeft samengewerkt met andere gemeentelijke afdelingen ter bevordering van het inkomen of de maatschappelijke participatie van minima? (n=10)

Samenwerking vindt vooral plaats met de afdeling Dmo (6x genoemd) en de afdeling Sociale Zaken (4x genoemd). De meest voorkomende vormen van samenwerken zijn overleg met elkaar over de grote lijnen in de beleidsvorming (5x genoemd) en het uitwisselen van informatie over de grote lijnen van het beleid (4x genoemd). Veel minder vaak worden deskundigheid of faciliteiten gedeeld of worden afdelingen bij de beleidsvorming van andere gemeentelijke afdelingen betrokken. De samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat richt zich op verschillende doelgroepen, waarbij bijstandsgerechtigden, arbeidsongeschikten en chronische zieken en dak- en thuislozen het vaakst worden genoemd (allen 4x). Minima met een baan worden opvallend weinig genoemd, slechts één keer.

Gemiddeld waarderen de ambtenaren de samenwerking met andere afdelingen met een 6, waarbij een 5 het laagste en een 7 de hoogste cijfers zijn die worden gegeven. Als we naar de verschillende aspecten van samenwerking kijken (zie figuur 4.2), dan zien we dat de ambtenaren het meest tevreden zijn over het regelmatig hebben van formeel contact. Ze zijn gemiddeld genomen het minst tevreden over de mate waarin andere afdelingen kennis hebben over wat de eigen afdeling doet ten aanzien van armoede en sociale uitsluiting. Alle aspecten tezamen bekeken, valt op dat de ambtenaren vaker ontevreden zijn dan tevreden en dat opvallend veel ambtenaren neutraal zijn. In de samenwerking binnen de gemeente rond armoede en sociale uitsluiting valt wat ons betreft dus nog winst te behalen.

Figuur 4.2: We leggen u een aantal aspecten voor die een rol spelen bij de samenwerking met de andere gemeentelijke afdelingen. Kunt u per aspect aangeven hoe tevreden u bent over de samenwerking rond armoede en maatschappelijke participatie van minima? (n=7)

Ook hebben we gekeken naar welke aspecten (zie figuur 4.2) de algemene tevredenheid over de samenwerking beïnvloeden. Het bleek dat deze vooral wordt beïnvloed door het feit of gemaakte afspraken al dan niet worden nagekomen. Over dit aspect zijn de meeste ambtenaren neutraal (4). Verder is er één tevreden, één ontevreden, en heeft er één geen mening.

We vroegen de respondenten ook naar mogelijke verbeterpunten ten aanzien van de samenwerking. De volgende punten werden aangedragen:

- Afspraken echt nakomen, tijd nemen om goed naar elkaar te luisteren en elkaar te begrijpen.
- Betere informatie waar de verschillende diensten zich mee bezighouden.
- Een gezamenlijke database, zodat duidelijk is welke problemen bij wie spelen.
- Sturing vanuit het college van B&W; MT-teams; *'armoedebeleid als geheel is wel hot, maar nog niet het hotste item'*.
- Samenwerking hangt nu nog teveel af van personen, het moet een vast onderdeel worden van de werkwijze.

Deze punten sluiten grotendeels aan bij de ontevredenheid van de ambtenaren over de kennis die andere afdelingen hebben over hun eigen afdeling. Daarnaast wordt gepleit voor meer sturing in en een duidelijker protocol voor de samenwerking tussen afdelingen.

4.3 Samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke organisaties

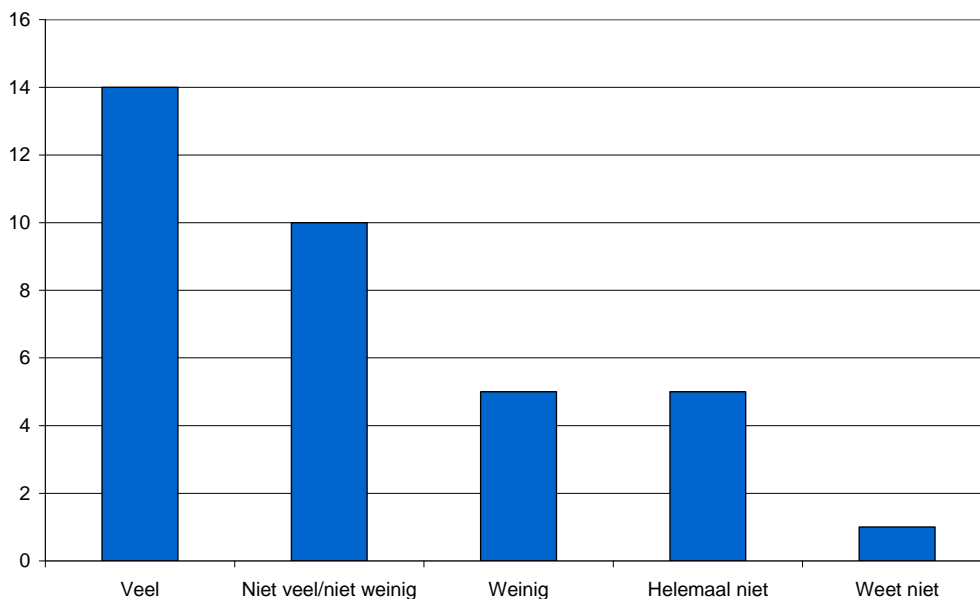
Visie van de gemeente

Acht van de tien ambtenaren geven aan dat hun afdeling samenwerkt met andere organisaties op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Het meest wordt samengewerkt met het maatschappelijk werk, woningcorporaties, gezondheidscentra (de GGD, het consultatiebureau) en vrijwilligersorganisaties. Het gaat hierbij vooral om de uitwisseling van informatie en contact over individuele cases (beide 6x genoemd). De samenwerking is vooral gericht op bijstandsgerechtigden en dak- en thuislozen (beiden 5x genoemd). Andere doelgroepen worden een stuk minder vaak genoemd (1 à 2x).

Visie van de organisaties

Zeventien van de 35 organisaties geven aan structureel gesubsidieerd te worden door de gemeente, negen ontvangen subsidie per project, en nog eens negen organisaties ontvangen geen subsidie. Verder laat figuur 4.3 zien dat veertien organisaties veel samenwerken met de gemeente (dertien van hen ontvangen subsidie), terwijl er vijf organisaties helemaal niet samenwerken. Opvallend is dat een van deze organisaties wel structureel subsidie ontvangt.

Figuur 4.3: Kunt u aangeven hoeveel uw organisatie/groep in het afgelopen jaar heeft samengewerkt met de gemeente of een gemeenteafdeling ter bevordering van het inkomen of de maatschappelijke participatie van minima? (n=35)

De samenwerking met de gemeente bestaat volgens de organisaties (net als volgens de ambtenaren) voornamelijk uit het uitwisselen van informatie (22x genoemd). Daarnaast worden organisaties betrokken bij de beleidsvorming van de gemeente (12x), worden er gezamenlijk projecten

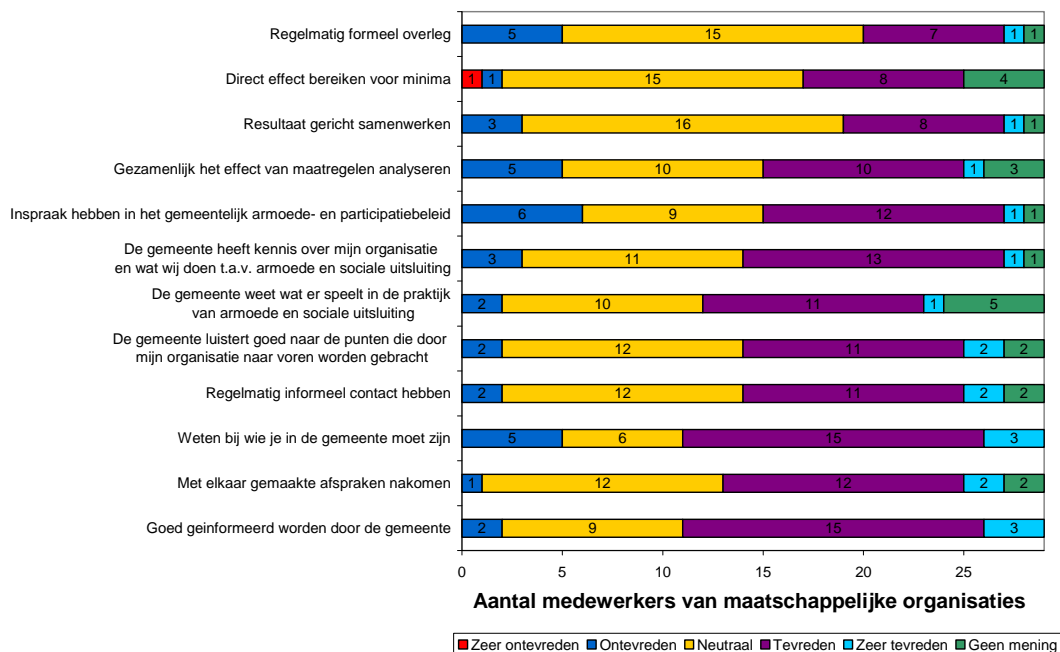
georganiseerd en uitgevoerd (10x) en is er contact over individuele cases (9x). Het delen van deskundigheid (bijvoorbeeld door middel van detachering) wordt het minst genoemd (2x). Als doelgroepen van deze samenwerking worden vooral bijstandsgerechtigden, ouderen en kinderen van minima genoemd. Interessant is dat de organisaties, op de bijstandsgerechtigden na, andere doelgroepen noemen dan de ambtenaren. Zo worden dak- en thuislozen slechts drie keer genoemd, terwijl deze groep door de ambtenaren even vaak wordt genoemd als de bijstandsgerechtigden.

Gemiddeld geven de organisaties de samenwerking met de gemeente een 6.8, waarbij het laagste cijfer een 5 is en het hoogste een 8. Figuur 4.4 laat zien dat de organisaties gemiddeld het meest tevreden zijn over de mate waarin zij geïnformeerd worden door de gemeente. Ze zijn het minst tevreden over de mate waarin regelmatig overleg plaatsvindt. Maar al met al zijn er slechts kleine verschillen in tevredenheid; over het algemeen zijn de organisaties tezamen neutraal tot tevreden.

Gekeken naar de tevredenheid over de samenwerking met de gemeente in het algemeen, blijkt dat deze vooral wordt beïnvloed door de mate waarin organisaties geïnformeerd worden door de gemeente, het feit dat je weet bij wie je moet zijn in de gemeente, en de mate waarin direct effect voor minima wordt bereikt. Dit zijn belangrijke aandachtspunten voor de toekomst, gezien het feit dat een aantal organisaties aangeeft hier niet tevreden over te zijn.

Figuur 4.4: We leggen u een aantal aspecten voor die een rol spelen bij de samenwerking met de gemeente.

Kunt u per aspect aangeven hoe tevreden u bent over de samenwerking rond armoede en maatschappelijke participatie van minima? (n=29)

Wat betreft de samenwerking met de gemeente noemen de maatschappelijke organisaties een aantal uiteenlopende verbeterpunten. Deze kunnen als volgt worden samengevat:

- Meer contact/samenwerking vanuit de gemeente met organisaties uit het veld tijdens de besluitvorming en de uitvoering van beleid omtrent armoede en sociale uitsluiting. Volgens meerdere respondenten worden problemen zo inzichtelijker, waardoor beter kan worden ingezet op een gezamenlijke aanpak. Dit voorkomt dat 'het wiel te vaak wordt uitgevonden';
- Hierbij zijn goed en regelmatig overleg, het maken en nakomen van duidelijke afspraken en evaluatie van de samenwerking van groot belang;
- Meerdere respondenten zien een regierol weggelegd voor de gemeente om organisaties in de gemeente samen te brengen, door middel van bevorderende maatregelen;
- Meer informatieverstrekking vanuit de gemeente aan de instellingen over de mogelijkheden op het gebied van voorzieningen;
- De gemeente zou volgens een aantal respondenten meer in de praktijk aanwezig moeten zijn: 'meer de wijk in' en 'meer werkbezoeken'. (Blijkbaar wordt de wijkaanpak in Almere niet als een gemeentelijke aangelegenheid herkend).
- Binnen de gemeente zou meer samenwerking moeten komen tussen verschillende afdelingen, omdat armoede zich manifesteert op verschillende beleidsterreinen.

In de interviews met de vertegenwoordigers klonken gemengde geluiden door over de samenwerking met de gemeente. Zo vindt het Cliënten Beraad Almere dat de contacten met de gemeente goed bevallen: *'we zijn goed on speaking terms'*. Er is echter vooral goed informeel contact, wat soms als gevolg heeft dat het 'formele gebeuren minder tot zijn recht komt'. Wel is het beraad heel content dat de verantwoordelijke uitvoerende ambtenaren nu bij de reguliere overleggen aanwezig zijn. Voorheen waren dit alleen de beleidsambtenaren. *'Dat is heel verhelderend, dan praat je over de uitwerking van het beleid'*.

Ook de Wmo-C-raad heeft het gevoel dat de gemeente goed luistert en hen serieus neemt. 'Maar door de verkokering binnen het gemeentelijke apparaat gebeurt het wel eens dat een onderwerp niet wordt gezien als onderwerp voor de Wmo-raad'. Een voorbeeld hiervan is het cultuurbeleid. Dit is ook iets wat de ambtenaren volgens de respondent opnieuw moeten leren: 'Als je de maatschappij in hokjes indeelt en je wordt in hokjes opgeleid, dan is het ingewikkeld om te snappen dat er dwarsverbanden zijn. Het zou een maatschappelijk proces moeten zijn.'

De respondent geeft verder aan dat er sinds kort een werkgroep Participatiebeleid is opgericht, waarin partijen uit het veld rondom welzijn en zorg worden betrokken bij het vormgeven van participatiebeleid. *'Je zit bij het maken van beleid, in de voorfase worden al partijen betrokken'*.

4.4 Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling

Zo'n twee derde van de respondenten (25) geeft aan dat hun organisatie samenwerkt met andere organisaties (dan de gemeente) op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Voor tien respondenten geldt dit niet. In vergelijking met andere gemeenten werken opvallend veel organisaties die de enquête hebben ingevuld niet samen met anderen. Er wordt vooral veel

samengewerkt met het maatschappelijk werk, vrijwilligersorganisaties en woningcorporaties. De samenwerking bestaat hierbij vooral uit het uitwisselen van informatie (20x), het gezamenlijk organiseren en uitvoeren van projecten (19x) en contact over individuele cases (14x). Daarnaast richt de samenwerking tussen de maatschappelijke organisaties zich op verschillende doelgroepen, waarbij bijstandsgerechtigden, kinderen van minima en ouderen het vaakst worden genoemd.

Het Cliënten Beraad Almere geeft aan niet direct samen te werken met andere organisaties. De communicatie verloopt via de vertegenwoordigers van de achterbannen, waaruit het beraad is samengesteld. Wel merkt de respondent op dat mensen uit belangengroepen of vrijwilligersorganisaties naar voorlichtingbijeenkomsten van het beraad komen 'om hun kennis op peil te houden'. De respondent meent verder dat er over het algemeen weinig samenwerking is tussen uitvoerende organisaties in de gemeente, '*ondanks de pogingen van de gemeente*'. Hierbij ziet de respondent een tweedeling tussen organisaties die met professionals werken en organisaties die met vrijwilligers werken: '*die met vrijwilligers raken wat ondergesneeuwd*'. De gemeente probeert volgens hem wel een regierol te vervullen door middel van het 'orgaan Meedoen'. Dat orgaan richt zich op samenwerking in de uitvoering, maar is meer een informatienetwerk geworden, aldus de respondent. '*Dan is het aan iedereen vrij om contacten op te nemen maar dat gebeurt nog niet zoveel*'. Een andere belangrijke factor die de samenwerking beïnvloedt is volgens de respondent het feit dat 'Wmo-werk' wel wordt gesubsidieerd en 'armoedewerk' niet.

4.5 Lokale samenwerkingsverbanden

Acht van de tien ambtenaren geven aan dat zij bij tenminste één lokaal samenwerkingsverband zijn betrokken. Van de 35 maatschappelijke organisaties geven er 22 aan deel te nemen aan een lokaal samenwerkingsverband. Hieronder volgt een omschrijving van de samenwerkingsvormen die relatief vaak genoemd zijn in de enquête en/of in de interviews. De meeste van hen zijn al eerder in dit rapport uitgebreid aan bod gekomen. Voor de Integrale teams Almere verwijzen we terug naar paragraaf 3.4; alle woon-, hulp- en dienstverlenende organisaties in Almere nemen deel aan dit project en hebben daartoe een convenant getekend. De Wmo- Cliëntenadviesraad (Wmo-C-raad) is uitgebreid aan de orde geweest in paragraaf 3.3; de raad bestaat uit een voorzitter en elf leden.

De werkgroep 'Meedoen in Almere'

Organisaties die aan deze werkgroep deelnemen zijn het Cliëntenberaad Almere (CBA), het Fonds Bijzondere Noden (FBN), maatschappelijk relevante kerken, het Leger des Heils, fondsen als het Jeugd Sport Fonds en Jeugd Cultuur Fonds, Stichting Jeugd in Beweging (SJIB), Kindervakantieland, de Kunstlinie, Zorggroepen Almere (AMW en Sociale Raadslieden), De Schoor, Budget Bureau Almere (BBA), het inloopcentrum 'De Ruimte', de Vrijwilligers en Mantelzorg Centrale Almere (VMCA), de Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen (ANBO), de Katholieke Bond voor Ouderen (KBO), de Federatie Nederlandse Vakverenigingen (FNV), de Arme Kant Almere (AKA), de Multi Etnische Vrouwengroep Partij van de Arbeid (MEV) en Humanitas.

Het Cliënten Beraad Almere (CBA)

In het CBA werken, op vrijwillige basis, uitkeringsgerechtigden (ervaringsdeskundigen) en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties samen. Het gaat om organisaties als vakbonden, kerken, de ouderenbeweging, sociale raadslieden en vrouwen in de bijstand. Het Beraad heeft regelmatig overleg met de afdeling Sociale Zaken en de wethouder Sociale Zaken van de gemeente Almere.

Stichting Adviesorgaan Senioren Almere

Het adviesorgaan bestaat uit zes onafhankelijke adviseurs met deskundigheid op de terreinen van gezondheidszorg, openbaar bestuur, allochtonenbeleid, volkshuisvesting en veiligheid, die dit op vrijwillige basis doen. Het adviesorgaan maakt nog wel gebruik van vergaderruimte bij de gemeente, maar ontvangt geen subsidie meer sinds het orgaan ervoor koos om niet samen te gaan met de Wmo-cliëntenraad.

Activeringscentra Almere

Er zijn op dit moment drie activeringscentra in Almere, in Almere Buiten (de Bouwmeesterbuurt), Haven (de Hoven) en Stad (Stedenwijk). Bij deze centra kunnen mensen die recht hebben op een bijstandsuitkering en die nog niet klaar zijn voor een betaalde baan een ander traject volgen: zij voeren diensten en klussen uit in hun eigen wijk. De deelnemers moeten wel in de wijk wonen waar de centra zijn gevestigd. Het doel van deze centra is om uitkeringsgerechtigden een kans te bieden hun eigen talenten te ontdekken en ontwikkelen en hiermee meer zelfvertrouwen te krijgen. Op deze manier wordt hun toekomstperspectief vergroot. Daarnaast dragen de hand en span diensten in de wijk bij aan de leefbaarheid in de wijk. Deze centra sluiten dus naadloos aan bij de integrale wijkaanpak die de gemeente voor ogen heeft. In de Activeringscentra werkt een groot aantal partijen samen, waaronder de gemeente, woningcorporaties, scholen en welzijnswerk.

5 *Versterking van de lokale sociale agenda in Almere*

De versterking van de lokale sociale agenda is, samen met het versterken van de samenwerking tussen partijen op lokaal niveau, de belangrijkste doelstelling van deelname aan de Stedenestafette. Aan alle deelnemers aan het onderzoek is dan ook gevraagd naar hun wensen voor deze agenda. Daarnaast heeft de gemeente Almere zelf drie vragen aan onze enquête kunnen toevoegen over punten die zij van groot belang achten. Tenslotte hebben we in de enquête expliciet gevraagd naar eventuele wensen om meer samen te werken.

5.1 *Respons op de vragen van de gemeente Almere aan het veld*

Het eerste punt waar de gemeente Almere benieuwd naar was, was de manier waarop ambtenaren en organisaties in Almere de eigen kracht (weerbaarheid/ontwikkeling) van kinderen van burgers met een laag inkomen bevorderen. De respondenten gaven aan dit vooral te doen door deze kinderen te betrekken bij de uitvoering van concrete initiatieven, hen te stimuleren tot eigen initiatieven en tot onderling contact (bijvoorbeeld door het aanbieden van gezamenlijke activiteiten), en door na te gaan of een beroep kan worden gedaan op een lokale voorziening die een financiële belemmering om mee te doen kan wegnemen (allen 17x genoemd). Het minst wordt gebruik gemaakt van het stimuleren en activeren van de kinderen door middel van zelfhulpgroepen (slechts 4x genoemd).

Ten tweede was de gemeente geïnteresseerd in de wijze waarop organisaties en ambtenaren een integrale behandeling van de (hulp)vraag van de burger met een laag inkomen realiseren. De respondenten gaven aan dat zij dit vooral doen door bij cliënten altijd door te vragen naar andere mogelijke hulpvragen (17x genoemd). Daarnaast vragen de organisaties door over schulden en financiële belemmeringen om mee te doen (14x), over iemands hulpvraag bij andere instanties (13x), en vindt er informeel contact plaats over cases met andere organisaties (12x). Het komt relatief weinig voor (4x) dat organisaties andere organisaties bij de backoffice betrekken.

Tot slot wilde de gemeente graag weten hoe ambtenaren en organisaties ervoor zorgen dat de burger met een laag inkomen gebruik maakt van de voorzieningen waar hij/zij recht op heeft. De respondenten geven aan vooral veel gebruik te maken van folders en flyers, die in openbare gelegenheden worden gelegd (de bibliotheek, buurthuizen e.d.) (19x genoemd) en informatie te verspreiden via internet (18x). Geen van de respondenten maakt gebruik van huisbezoek van geïnformeerde minima bij minima en slechts twee keer wordt genoemd dat de doelgroep wordt gemaïld (bijvoorbeeld via cliëntenbestanden van de Wwb).

5.2 Wensen voor de lokale sociale agenda

Eén van de doelen van de armoedemanifestatie in Almere is het opstellen van een lokale sociale agenda. Daarom hebben we zowel in de enquête als tijdens de interviews met regievoerders en vertegenwoordigers van de minima gevraagd naar de wensen voor deze agenda. Hieruit komen samengevat de volgende kernpunten naar voren:

- Het bevorderen van eigen kracht.
- Het vergroten van het voorzieningengebruik.
- Het bevorderen van de participatiemogelijkheden op het gebied van werk en vrije tijd.

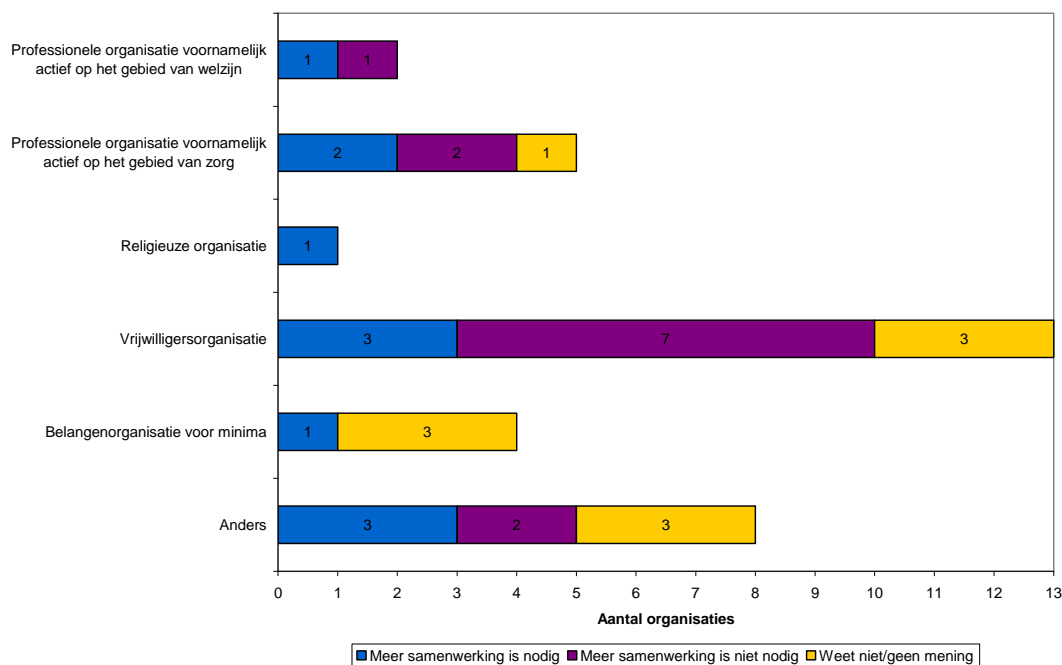
Een belangrijk deel van de wensen heeft betrekking op de inkomenssituatie en het gebruik van inkomensondersteuning. Een betrekkelijk vaak genoemd punt is ook de toegankelijkheid en helderheid van de beschikbare voorzieningen, inclusief de vernieuwing van de informatievoorziening aan inwoners van allochtone herkomst. Verschillende respondenten willen de armoede onder kinderen en de daarvoor bestemde regelingen op de agenda geplaatst hebben. De indruk is dat hier nog veel verbeterd kan worden. In dit verband wordt ook aandacht gevraagd voor de financiering van het Voedselloket en de samenwerking tussen woningcorporaties en de schuldhulpverlening bij het voorkomen van huurachterstanden. Breder gesteld pleiten verschillende respondenten voor meer efficiency door samenwerking en gemeentelijke regie op de diverse projecten.

5.3 Wij willen meer samenwerken

Drieëntwintig van de 35 maatschappelijke organisaties geven aan dat op het gebied van armoede en sociale uitsluiting meer samenwerking met de gemeente gewenst is. Negen vinden dat dit niet nodig is en drie organisaties weten het niet of hebben geen mening. Samenwerking is vooral gewenst als het gaat om het informeren van minima (12x genoemd), de activering naar participatie in persoonlijke netwerken (12x), activering naar opleiding/werk/vrijwilligerswerk (11x), signaleren (11x) en doorverwijzen (10x).

Daarnaast geven elf organisaties aan dat meer samenwerking met andere organisaties nodig is (zie figuur 5.1). Hierbij worden uiteenlopende partijen genoemd, waaronder het Budget Bureau, De Schoor (welzijnswerk), VMCA (het steunpunt mantelzorg), woningcorporaties, sportverenigingen en allochtone organisaties. Er is vooral behoefte aan samenwerking op thema's als zorgmijders, preventie, schuldhulpverlening, sociale en culturele participatie, en jongeren.

Figuur 5.1: Behoeftte aan samenwerking naar type organisatie. (n=33)

Zeven van de tien ambtenaren geven aan dat meer samenwerking met andere afdelingen wenselijk zou zijn. Hierbij noemen zij vooral de afdelingen Dmo (7x aangekruist, waaronder 3x zorg & welzijn), Onderwijs (4x) en Sociale Zaken (3x). Er is vooral meer samenwerking gewenst wat betreft signalering (7x genoemd), doorverwijzen (6x), financiële hulp (5x) en schuldhelpverlening of begeleiding op financieel terrein (5x). Minder vaak worden psychosociale hulpverlening en activering naar sociaal-culturele participatie en opleiding/werk/vrijwilligerswerk genoemd (allen 2x).

Verder geven drie ambtenaren (twee van Sociale Zaken en één van Publiekszaken/Werkpoort /Budget Bureau Almere) te kennen dat meer samenwerking met organisaties wenselijk zou zijn. Hierbij worden Zorggroep Almere, De Schoor, woningbouwverenigingen/woningcorporaties, GGD-Flevoland, Nutsbedrijven, scholen en wijkactiveringscentra genoemd. De ambtenaren willen met deze organisaties vooral samenwerken om het niet-gebruik van voorzieningen tegen te gaan, de participatie te vergroten en hulpverlening aan schuldenaren te verbeteren. Deze thema's komen grotendeels overeen met de thema's waarop organisaties meer willen samenwerken.

6 *Samen verder werken aan succes: conclusie en aanbevelingen*

6.1 *Samenvattend over Almere*

In vergelijking met andere gemeenten die meedoen aan de Stedenestafette heeft de gemeente Almere de armoedesituatie in de stad in statistische zin goed in beeld. De gemeente heeft op papier tot welke groepen de minima behoren en weet via de Meedoen- en Belemmeringsindex ook aan welke activiteiten bepaalde inkomensgroepen wel en niet (kunnen) deelnemen. Met behulp van de instrumenten van de gemeente Almere kunnen gegevens over inkomen dus gekoppeld worden aan gegevens over participatie. Die gecombineerde gegevens kunnen leiden tot beleidsaanpassingen, maar zijn daar tot op heden nog niet uitgebreid voor ingezet. Wel heeft de gemeente Almere op basis van die gegevens wijkgericht minimabeleid tot stand kunnen brengen.

De gemeente heeft een inkomensondersteunende rol en heeft ontegenzeggelijk ambities op het gebied van participatiebevordering. Via re-integratie- en activeringsbeleid doet de gemeente zelf hier veel aan. Het verbeteren van de maatschappelijke participatie van minima buiten de Wwb om is echter vooral belegd bij het maatschappelijk middenveld en wordt met name bevorderd door subsidiëring van maatschappelijke organisaties die dat doel hebben (het Stadsfonds). De Schoor is een van de belangrijkste organisaties in Almere op dat terrein. Er is een actief maatschappelijk middenveld dat het adagium van de gemeente, - 'we doen het samen met de organisaties in de stad' -, goed oppakt. Het lokale samenwerkingsverband Meedoen in Almere is daar een voorbeeld van.

Wat bij de gemeentelijke inkomensondersteuning opvalt, is het kleine bereik van de bijzondere bijstand: slechts 15% van de rechthebbenden maken daar gebruik van, terwijl Almere ook geen stadspas heeft, of iets soortgelijks. Het is niet duidelijk wat dit kleine bereik veroorzaakt, maar uit de toegevoegde enquêtevragen is duidelijk dat ook de gemeente zelf er zorg over heeft. Vaak is een betere voorlichting een stap in de goede richting. Een aantal respondenten in ons onderzoek pleit voor vernieuwing van de informatievoorziening aan de minima in Almere. Twee doelgroepen springen daarbij in het oog: senioren en inwoners met een niet-westerse achtergrond. Volgens de Regionale bevolkings- en allochtonenprognoses van RPB en CBS zullen beiden groepen de komende vijftien jaar flink groeien in Almere (Van Duin e.a., 2006).

Eén van de sterke punten in het minimabeleid van Almere is de wijkaanpak. Er zijn zogeheten integrale wijkteams aan het werk en er is huisbezoek op armoedehotspots om te peilen of mensen in aanmerking komen voor een langdurigheidstoelage. Bovendien zorgen drie (wijkgebonden) activeringscentra voor onder andere een klussendienst door bijstandsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Verschillende partners (gemeente en maatschappelijke organisaties) werken in deze projecten samen. Deze wijkaanpak vervult tevens een rol in het bereiken van de

minima. De wijkteams en de activeringscentra brengen ook de gemeentelijke voorzieningen onder de aandacht. Zowel het middenveld als gemeenteambtenaren geven aan wel meer samen te willen werken met deze wijkteams en -centra. Ze zouden nog meer dan nu een vooruitgeschoven voorlichtingsbrigade kunnen vormen als het gaat om de groepen die nu nog te weinig bereikt worden. Deze wijkaanpak zou overigens ook heel goed beschouwd kunnen worden als een geslaagde uitwerking van het kruispunt van twee wetten: de Wmo (prestatieveld 1: leefbaarheid) en de Wwb. Onze respondenten in de gemeente Almere brengen dit echter niet duidelijk als zodanig naar voren.

Uit ons onderzoek blijkt dat de waardering van de huidige samenwerking rond armoedebestrijding in Almere een opmerkelijk beeld te zien geeft. De ambtenaren geven aan hun onderlinge, interne samenwerking een magere 6, terwijl de maatschappelijke organisaties aan de samenwerking met de gemeente een 6,8 geven. Nog niet eerder in de Stedenestafette zagen wij deze verdeling van cijfers; meestal zijn ambtenaren positiever in hun oordeel dan de maatschappelijke organisaties. Naar aanleiding van de toelichting van onze respondenten concluderen wij dat de samenwerkingsprocessen rond beleids- en besluitvorming in Almere te weinig structureel zijn ingebed. Het blijkt uit ons onderzoek dat er wel degelijk samenwerking plaatsvindt, - wat meer op uitvoerend dan op beleidsmatig niveau. De samenwerkingsrelaties met de maatschappelijke organisaties worden in Almere echter tamelijk informeel vormgegeven; het zijn meer persoonlijke contacten dan contacten tussen organisaties met een structurele inbedding in het gemeentelijke reilen en zeilen. De wereld van welzijn (ambtelijk ingebed in de afdeling Dmo) en de wereld van de inkomensondersteuning (ambtelijk ingebed bij Publiekszaken, afdeling Sociale Zaken) zouden baat hebben bij een hechtere en formeel vormgegeven samenwerking.

6.2 *Gezamenlijke beleidsvoorbereiding op thema*

De gemeente als geheel kent weinig momenten van gezamenlijke beleidsvorming. Het is in dit kader een teken aan de wand dat niet alleen ambtenaren, maar ook maatschappelijke organisaties nadrukkelijk zeggen dat er binnen de gemeente meer samengewerkt moet worden. Beleidsvorming ten aanzien van armoede lijkt in Almere nu enigszins op eilandjes en soms solistisch tot stand te komen. Wij raden aan om qua beleidsvoorbereiding op een aantal thema's meer samenwerking te zoeken met elkaar en met het veld.

De participatie van kinderen is een thema dat veel betrokkenen in Almere bezighoudt en dat zich dus goed voor gezamenlijk beleidsvoorbereiding leent. Wellicht is een combinatie van inkomensondersteuningsbeleid en Wmo prestatieveld 2 (jeugd) een goed, concreet kruispunt om de gezamenlijke, en in eerste instantie de interne beleidsvorming op te starten.

Daarnaast zien wij mogelijkheden bij het verbeteren van het bereik van inkomensondersteunende maatregelen; vooral het vraagstuk van het bereiken van senioren kan meer samenwerking gebruiken. En tot slot is ons opgevallen dat de werkende armen in Almere meer gezamenlijke aandacht en focus verdienen. Werkende armen komen pas in beeld als zij hun woonlasten niet meer kunnen opbrengen. In het kader van het thema 'eigen kracht' is het wellicht interessant om te bedenken wat deze groep nodig heeft om het hoofd beter boven water te kunnen houden; wat, kortom, preventief zou kunnen werken voor deze groep. Er lijkt ons voldoende draagvlak voor een

werkgroep waarin veld en ambtenaren het beleid doorlopen op de consequenties voor deze specifieke groep, die in Almere vrij groot is.

6.3 Formele inbedding van samenwerking – intern en met externen

a. Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat: regelmatig formeel overleg

Door intern gezamenlijk het armoedebeleid voor te bereiden, kunnen de betrokken ambtenaren beter toewerken naar één Almeers beleid, naar integraal beleid, en kunnen ze de regie over het minimabeleid meer naar zich toetrekken. Gezamenlijke beleidsvoorbereiding kan het best in formeel overleg plaatsvinden, bijvoorbeeld naar aanleiding van de meedoen- of belemmeringsindex of één van de andere documenten die de gemeente produceert. Daarnaast zou de gemeente op intranet een plaats kunnen creëren om formeel en informeel gedachten over hoofdlijnen van beleid uit te kunnen wisselen en te vormen. Die input kan dan weer worden meegenomen naar het formele overleg. Helder moet hier zijn wie waar mee bezig is. Een ander belangrijke voorwaarde is bereidheid om elkaars inbreng te waarderen; nu geven de ambtenaren aan dat er nog te weinig naar elkaar wordt geluisterd.

Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat dient verschillende beleidsterreinen te betrekken: natuurlijk de afdeling die zich bezighoudt met de Wwb, maar ook de ambtenaren die de Wmo vormgeven (Dmo), en binnen Dmo specifiek de collega's van welzijn (bijvoorbeeld in verband met kinderen of allochtone senioren). Afhankelijk van het thema of de doelgroep die men wil bereiken, nodigt men gericht uit.

We willen hier benadrukken dat meer integrale samenwerking tussen ambtenaren en afdelingen niet zomaar tot stand komt. Hierop is interne sturing noodzakelijk en volgens de betrokkenen in ons onderzoek ook wenselijk. Vanuit de ontwikkeling van een bredere interne samenwerking kan de gemeente Almere ook de samenwerking met de andere organisaties beter aansturen. Ook daar geldt dat de verwachtingen over de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de organisaties voor het hulpverleningsproces aan minima niet als vanzelf waarheid zullen worden.

b. Samenwerking tussen de gemeente, organisaties en de minima

De gemeente verwacht van de maatschappelijke organisaties dat zij gezamenlijk 'de regie nemen' over het oplossen van de hulpvraag van cliënten met een minimuminkomen. Dat gaat echter niet vanzelf. De maatschappelijke organisaties zijn divers van aard (het betreft bijvoorbeeld zowel organisaties van professionals als vrijwilligersorganisaties) en hebben bovendien niet allemaal evenveel zicht op (hun plaats in) de keten. De gemeente dient een stimulerende rol in de afstemming op zich te nemen. Dat kan bijvoorbeeld door passages op te nemen in aanbestedingscontracten, of een afstemmingsbijeenkomst te organiseren (met Dmo en Publiekszaken), waarin ook het veld kan melden welke rollen zij wel en niet kan vervullen.

Het verdient aanbeveling de organisaties die contact hebben met de minima en passant te betrekken bij de onder a. genoemde, meer samenhangende beleidsvorming. Vrijwilligers en professionals bij deze organisaties kennen de minima, hun wensen, problemen en hun dagelijkse leven vaak beter dan de gemiddelde ambtenaar. Benut deze waardevolle inzet en kennis. Met Meedoen in Almere heeft de gemeente Almere een belangrijk samenwerkingsverband in huis, dat op de één of andere manier betrokken kan worden bij de beleidsvoorbereiding.

6.4 Doelgroepen bereiken: samenwerken rond oudere minima

Als de gemeente het voorzieningenaanbod goed voor het voetlicht wil hebben bij de senioren in Almere, dient de voorlichting aan deze groep serieus onder de loep genomen te worden. Vertegenwoordigers van senioren kunnen en moeten expliciet betrokken worden bij (de voorbereidingen voor) een aanpak die op hen is gericht. Ook hier heeft samenwerking met maatschappelijke organisaties meerwaarde en die samenwerking hoeft niet heel veel tijd te kosten. Ze kan in slechts één bijeenkomst z'n beslag hebben.

Betrokkenheid van de minima zelf, - of hun vertegenwoordigers en woordvoerders -, is essentieel voor het creëren van een beter bereik. Het is een uitdaging aan alle partijen die armoedebestrijding vormgeven om die betrokkenheid te realiseren. Dat geldt voor de gemeente, de vertegenwoordigende raden (zoals de Wmo-C-raad, het Cliënten Beraad, et cetera) en maatschappelijke organisaties als het Seniorenadviesorgaan, De Schoor en Meedoen in Almere. Vooral deze laatste drie hebben toegang tot veel ervaringsdeskundigheid. De voorlichting in Almere lijkt nu nogal aanbodgericht; het is daardoor teveel een kwestie van eenrichtingsverkeer. Dat leidt tot het gebruikelijke commentaar: *'niet iedereen heeft internet'*, *'de voorlichting moet meer naar de mensen toe'*.

Wij stellen voor op dit punt iets meer vraaggericht te werken en meer gebruik te maken van de ervaringskennis van de doelgroepen en hun vertegenwoordigers. Wat werkt goed als informatiekanal en hoe moet die informatie worden gebracht? Dat maar weinig respondenten het boekje Rondkomen in Almere hebben genoemd, is een signaal. Het Senioren Adviesorgaan en de Wmo-C-raad zijn op dit thema voor de gemeente goede eerste kandidaten om gericht mee in gesprek te gaan.

7 *Literatuur en documenten*

Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). *Gemeente Op Maat; Almere*. CBS: Almere.

Centraal Bureau voor de Statistiek. *Cijfers van Statline uit 2006 en 2009*.

Coen van Duin, Andries de Jong, Rob Broekman (2006). *Regionale bevolkings- en allochtonenprognoses*. Den Haag: RPB/CBS.

Grimmerink, K., Huisman, M. (2010, in voorbereiding). *Minima in Almere 2009*. Almere: Gemeente Almere, Stafdienst Bestuurszaken, team O&S.

Gemeente Almere (2007). *Nota Armoedebeleid 2007*. Almere: Gemeente Almere.

Gemeente Almere (2010). *Beschrijving Armoedebeleid Almere*. Almere: Gemeente Almere.

Gemeente Almere (2008). *Definitieve Programmabegroting 2009*. Almere: Gemeente Almere.

Gemeente Almere (2010a). *Investeren in een gezond Almere. Het Oostvaardersakkoord 2010 - 2014*. Almere: Gemeente Almere.

Gemeente Almere (2010b). *De kracht van Almere. Beleidsnota Wet maatschappelijke ondersteuning gemeente Almere 2010 - 2014*. Almere: Gemeente Almere.

Gemeente Almere (2008) Re-integratienota 2008-2010, *Iedereen actief!* Almere: Gemeente Almere.

Gemeente Almere (2009), Rondkomen in Almere. Folder.

Rekenkamercommissie doelmatigheid en doeltreffendheid (2009). *De uitwerking van het armoedebeleid 2009*. Almere: gemeente Almere.

SGBO (2008). *Eindrapport Benchmark Armoedebeleid 2008*. Den Haag: SGBO.

Steketee, M., Mak, J., & Tierolf, B. (red.) (2010). [*Kinderen in Tel: Databoek 2010*. Ongepubliceerde absolute cijfers over kinderen in bijstandsgezinnen uit 2008]. Verwey-Jonker Instituut.

StimulanSZ (2008). *Minimascan 2008*. Almere: StimulanSZ.

Bijlage 1 Wensen voor de lokale sociale agenda

Hieronder geven we een gedetailleerd overzicht van wensen voor de lokale sociale agenda, zoals die zijn genoemd door de verschillende respondenten.

De wensen van de regievoerders:

- Bevorderen van de eigen kracht van minima.
- Versterking van de samenwerking.
- Oprichting van een Formulierenbrigade.
- Voortzetting en financiering van de Voedselbank.
- Vergroten van betrokkenheid bij Meedoen in Almere.
- Economische onafhankelijkheid door arbeidsparticipatie.
- Aandacht voor kinderen en jongeren.
- Collectieve arrangementen; niet alleen individugerichte voorzieningen.

De wensen van de vertegenwoordigers van de minima:

- Voorlichting op velerlei gebied, aan iedereen en laagdrempelig.
- Meer samenwerking op alle niveaus, vooral ook onder de professionals in het veld.
- Extra aandacht voor de 'stille armoede'; mensen met een baan die niet rond kunnen komen, maar wel buiten de regelingen vallen. Regels ruimer toepassen.
- Categorale regelingen voor chronisch zieken in de bijzondere bijstand.
- Een effectieve schuldhulpverlening.
- Een eerlijke/rechtvaardige manier van de verdeling van de sociale woningen.
- Samenwerking moet worden beloond, ook financieel.
- Intensief investeren in scholing om professionals te leren over hun eigen grenzen heen te kijken.
- Management op wonen, welzijn en zorg; daarover proberen afspraken te maken met de gemeente.

De wensen van de ambtenaren:

- Afspraken tussen woningbouwverenigingen en schuldhulpverlening om ontruiming zoveel mogelijk te voorkomen.
- Bevordering van de eigen kracht bij armoede- en Wmo-beleid.
- Computerregelingen voor kinderen.
- Zorgen dat in ieder gezin met armoede een computer beschikbaar komt als er opgroeiende kinderen zijn.
- Mogelijkheden om netwerken te vormen (en te ontstijgen).
- Wie voert de regie op de integrale hulpvraag?
- Zwemlessen moeten voor ieder kind mogelijk zijn.
- Goed nadenken over eigen bijdragen en in hoeverre dit onwenselijke drempels opwerpt.
- Niet-gebruik van voorzieningen tegengaan.

De wensen van de medewerkers van maatschappelijke organisaties:

- Andersoortige Informatievoorziening voor inwoners met een andere etnische/culturele achtergrond.
- Aandacht voor armoede onder oudere vrouwen.
- Basisfaciliteiten die de gemeente aanbiedt.
- Het betaalbaar houden van het wonen in Almere.
- Een combinatiefunctionaris.
- Dat mensen erop attent gemaakt worden waar ze eventueel aanspraak op kunnen maken.
- De toekomst van jongeren uit minimagezinnen; aandachtsgebieden; onderwijs en maatschappelijke en culturele voorzieningen voor deze doelgroep.
- De voedselbank.
- De doorlooptijden bij de stadsbanken. Dat moet beslist sneller.
- Efficiënte en effectieve samenwerking.
- Goede afspraken met woningbouwcorporaties en banken ten aanzien van uitzettingen, deze zoveel als mogelijk zien te voorkomen door mensen de juiste ondersteuning aan te bieden.
- Hoe houden we samen VLA overeind?
- Integraal minimebeleid is beleid over de grenzen van de portefeuilles heen.
- Kinderen en hun ontwikkelingskansen.
- Kwaliteit bieden, ook met minimale financiële middelen.
- Opleiding en scholing.
- Opleiding en werkgelegenheid.
- Preventie.
- Regie bij de gemeente voor het overzicht op alle initiatieven en projecten en hun mogelijke afstemming.
- Schuldhulppreventie in plaats van schuldhulpverlening.
- Sportdeelname van kinderen uit achterstandsgezinnen.
- Een Stadspas, waardoor de participatie kan verbeteren.
- Taalstimulering voor kinderen van nieuwe Nederlanders
- Een tegemoetkoming voor chronisch zieken.
- Voldoende participatie van kinderen aan sport, school en cultuur.
- Voorlichting aan minima.
- Voorzetten van het Kunstbusproject, waarbij laagdrempelige kunst en cultuur naar de wijken wordt gebracht.
- Aandacht voor armoede bij werkenden met een zeer laag inkomen.
- Begrip voor en zicht op etnische eigenheid in dit geheel.
- Een betere behartiging van belangen en het inkomen van oudere migranten.
- Een dak- of thuisloze wordt maximaal zes weken opgenomen. Ze moeten dan wel een postadres hebben, dat laat vaak langer dan zes weken op zich wachten. Teveel bureaucratie?!
- Financiële coaching.
- Een gezamenlijk loket welzijn, zorg en belangenbehartiging.
- Een gezamenlijke visie, zorgen dat we dezelfde kant op werken.
- Goede afspraken over wat organisaties aan producten en diensten leveren, wat mij betreft in de vorm van een managementcontract.
- Goede sociale kaart, soms is door de bomen het bos niet meer te zien.
- Leren budgetteren.
- Netwerken.
- Niet bezuinigen op de sociaal kwetsbaren in onze samenleving (Almere).

Bijlage 2 Over het onderzoek in Almere

Het Verwey-Jonker Instituut heeft gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve bronnen en methoden. Wij hebben:

- Bestaand onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd (waaronder CBS-statistieken).
- Relevante beleidsdocumenten bestudeerd.
- Interviews gehouden met de drie belangrijkste spelers in de gemeente Almere op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders).
- Interviews gehouden met drie vertegenwoordigers van de minima in Almere. Dit waren vertegenwoordigers van de Voedselbank, de kerken en Stichting Leergeld.
- Een digitale enquête gehouden onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties.

Over de enquête

Methode

Aan 41 gemeenteambtenaren en 112 medewerkers van maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in Almere is via de e-mail een uitnodiging verstuurd voor deelname aan het onderzoek naar samenwerking op dit gebied. De lijst met organisaties en e-mailadressen is door de gemeente Almere samengesteld.

Via een link in de uitnodigingsmail kwamen de respondenten terecht bij een vragenlijst. De vragenlijst bestond voor de deelnemers van maatschappelijke organisaties uit 29 vragen en voor de gemeenteambtenaren uit 34 vragen. De vragenlijst kon online worden ingevuld. Als eerste werd een korte introductie gegeven op het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting en op de deelname van de gemeente Almere aan de Stedenestafette en het onderzoek. Hierna konden de respondenten beginnen met het beantwoorden van de vragen. Aan de organisaties en gemeenteambtenaren is na tien dagen een herinnering verstuurd.

De gemeente kreeg de kans om in de enquête drie vragen naar keuze te stellen. Die vragen luiden:

- 1 Hoe bevordert uw organisatie de eigen kracht (weerbaarheid/ontwikkeling) van kinderen van burgers met een laag inkomen? Door de (kinderen van) burgers:
 - Te betrekken bij de ontwikkeling van concrete initiatieven.
 - Te betrekken bij de uitvoering van concrete initiatieven.
 - Te betrekken bij de ontwikkeling van beleid.
 - Te betrekken bij de uitvoering van beleid.
 - Te stimuleren tot eigen initiatieven.
 - Te stimuleren en activeren in zelfhulpgroepen.

- o Het sociale netwerk van minima te betrekken bij ...
 - o Te stimuleren in onderling contact, het aanbieden van gezamenlijke activiteiten e.d.
 - o Na te gaan of een beroep kan worden gedaan op een lokale voorziening die een financiële belemmering om mee te doen kan wegnemen.
 - o Anders, nl...
- 2 Hoe realiseert uw organisatie een integrale behandeling van de (hulp)vraag van de burger met een laag inkomen? Door:
- o Bij cliënten altijd door te vragen naar andere mogelijke hulpvragen.
 - o Bij cliënten door te vragen over schulden en financiële belemmeringen om mee te doen.
 - o Bij de cliënt door te vragen over zijn haar hulpvraag bij andere instanties of organisaties.
 - o Door andere organisaties bij onze frontoffice te betrekken.
 - o Door andere organisaties bij de backoffice te betrekken.
 - o Door formeel case-overleg met andere organisaties.
 - o Door informeel contact over cases met andere organisaties.
 - o Anders, nl...
- 3 Hoe zorgt uw organisatie ervoor dat de burger met een laag inkomen gebruik maakt van de voorzieningen waar hij/zij recht op heeft? Door:
- o Folders en flyers in openbare gelegenheden te leggen (bibliotheken, buurthuizen e.d.)
 - o Door folders en flyers gericht te verspreiden (door uitdelen, verzending naar bepaalde wijken bijvoorbeeld) .
 - o Door informatie te verspreiden via internet.
 - o Door de doelgroep te e-mailen (bijvoorbeeld de cliëntenbestanden van de Wwb).
 - o Door informatiebijeenkomsten voor bepaalde groepen te organiseren.
 - o Door huisbezoek van deskundigen bij bepaalde doelgroepen.
 - o Door huisbezoek van geïnformeerde minima bij minima.
 - o Door vrijwilligersorganisaties in te schakelen bij het proces van aanvragen.
 - o Door naar aanleiding van een officiële intake uit te leggen welke regelingen er zijn en of en hoe men die kan aanvragen.
 - o Door individuen tijdens het hele aanvraagproces te begeleiden.
 - o Anders, nl...

Resultaten

In totaal hebben 35 medewerkers van maatschappelijke organisaties en 10 gemeenteambtenaren de vragenlijst ingevuld. De medewerkers van de maatschappelijke organisaties zijn in dienst bij 31 verschillende organisaties. Verder zijn zes gemeenteambtenaren werkzaam bij de afdeling Sociale Zaken/Sociale Dienst/Afdeling Werk en Inkomen, twee bij de afdeling Wmo, één bij de afdeling Zorg & Welzijn en één bij Publiekszaken, Werkpoort en Budget Bureau Almere. Wanneer het gaat om het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting, dan zijn vier ambtenaren betrokken bij de formulering van het beleid en zijn vijf ambtenaren betrokken bij het bewaken van de uitvoering van het geformuleerde beleid. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal respondenten per type organisatie.

Tabel 1.1: Deelnemers aan de digitale enquête

Type organisatie	Aantal deelnemers
Gemeente	10
Professionele organisatie, voornamelijk actief op het gebied van zorg	2
Professionele organisatie, voornamelijk actief op het gebied van welzijn	5
Professionele organisatie, voornamelijk actief op het gebied van financiën	0
Religieuze organisatie (bijv. een kerkelijke organisatie of moskee)	1
Vrijwilligersorganisatie	13
Belangenorganisatie voor minima	5
Ander type organisatie	9
Totaal aantal deelnemers	45

Onder 'ander type organisatie' valt bijvoorbeeld een basisschool of een professionele organisatie op het gebied van sport of cultuur.

Colofon

Opdrachtgever/financier	Project Erop af: doen en delen! en de deelnemende gemeenten
Auteurs	Dr. M. van der Klein Drs. J. van den Toorn Drs. R. Lammerts
Omslag	Grafital, Valkenswaard
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie is te downloaden via de website: www.verwey-jonker.nl en www.stedenestafette.nl.

ISBN 978-90-5830-411-7

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2010.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.